

qui nō adorāt idola: et iō in tali comestione scādaliqantur: et gentib⁹ q adorāt idola: et iō p h̄ comestione in errore cō firmant et ecclesie dei quātū ad ifirmos i fide q ide offenduntur. Iudei sunt sub lege sed nō sub fide. gētes nec sub lege nec in fide: ecclesia dei et sub lege et in fide. Ro. iz. Si fieri pōt qd ex vobis est cum oibus hoibus pacem habentes. Sicut et ego oib⁹ placeo tanq̄ puerfans sine scandalo. Ego inq̄ nō querēs qd mibi vtile ē tñ: sed q multis. Ecce optim⁹ modus placendi oibus si oium vtilitas nō priuat cōmodū pcurēt. Caritas inq̄ nō querit q̄ sua sunt. Qd ē vtile inq̄ multis et h̄ nō ad aliq̄ cōmodū tēporale. sed ad hoc vt salui fiant. Phil. vlti. Nō quero datū: sed fructum.

**C** Notādū q multa sunt q̄ merito placere faciūt hoibus. Primū prudētia in p̄silijs: sicut aduocatus clienti. dispensator p̄ncipi placet. Hen. 4i. Placuit pharaoni p̄siliū et oibus seruis eius. Eccl. 20. Vir prudēs placebit magnatis. Scdm̄ mūdicia in factis sicut coniugi. instrm̄ vtenti placet. p̄mi Re. z. Puer autē samuel crescebat et pficiebat placēs tā deo q̄ hoibus. Nō sic filij Deli. Tertiu⁹ pietas i suffragijs: sicut medicus ifirmati baculus seni placet. Uñ de sepultura Abner d̄ scōi Re. 3. Placuerūt eis oia q̄ fecit Dauid et. Quartū sapiētia i verbis: sicut lunē viatorū: viroz v̄sui placet. Josue. 22. Placuit sermo cūctis audientib⁹. Eccl. 20. Sapiēs in verbis pducet seipsum et hō prudēs placebit magnatis. Quintū clemētia in r̄sis sicut sapor gustui melodia auri placet scōi Paral. io. Si placueris populo huic et lenieris eos v̄bis clemētib⁹ seruiēt tibi oī tpe. Sextū fortitudo in bellis. sicut pugil p̄ductorū. miles p̄ncipi placet. i. Re. is. Dixerunt serui saul ad dauid. Ecce places regi et oēs fui ei⁹ diligūt te. Septimū largitas i bñficis sicut pluuia terre arenti: sicut fons sitiētī placet p̄rio Macha. i. 4. de simone. Que sunt bona gētis sue et placuit illis potestas ei⁹. **C** Dic q̄rit sup̄ illud. Nolovos eē focios demonioz glo. ad h̄ gen⁹ p̄rinēt q̄ fuit in gbusdā rebus sa sp̄dēdis v̄l alligādīs. **C** Cōtra. ḡ suspēsiō herbarū ad colū v̄l cartulaz q̄ fieri solet: ad idolatriā p̄tinet. R̄no. Aut berbe habēt a nā vim nālem ad effectū illū aut nō. In p̄mo casu nō p̄tinet ad idolatriā s̄ in scōo. Silr̄ cedule aut p̄tinet solū v̄ba sacra et ex h̄ credunt h̄re v̄z aut nō. In p̄mo casu nō p̄tinet ad idolatriā s̄ in scōo. **C** Itē sup̄ illud. Dia mibi licēt h̄o. p̄tate liberi arbitrii et doctina legis nālis. **C** Cōtra. Scdm̄ legē nāle multa sunt illicita. R̄n̄ deo hic loq̄ de cibis sp̄aliter. **C** Itē ibidē h̄o. p̄cepto dñi illa p̄hibent. R̄n̄ deo. Illa p̄cepta ad tēp⁹ fuerūt et reuocata sunt. **C** Itē nihil interrogātes. **C** Cōtra Tob. z. Videte ne forte furtiuus sit. R̄n̄ deo. Nō ē sile qz cibuz furtiuus nō ē licitū i se comedere s̄ idolo imolatū licz edere n̄ si p̄ scādali alteri. **C** Itē. Dia in gl̄iaz dei facite. **C** Cōtra. ḡ nullus ac̄ ē idifferēs. R̄n̄ deo. Relatio hec in gl̄iaz dei itelligit̄ vel in actu v̄l in aptitudine referēdi q̄ nō ē solū in bonis: s̄ et in differētib⁹. **C** Itē dñi ē terra et plenitudo **C** Cōtra eadē rō fuit sub lege. Ergo si oia sunt mō mūda qz dñi sunt et tūc fuerūt. R̄n̄ deo. Reputatiōe legis imunda dicta sunt: s̄ nō sui nā. **C** Itē. Sicut ego p̄ oia oib⁹ placeo. **C** Cōtra Gal. p̄rio. Si hoib⁹ placere xpi seru⁹ nō essez. **C** Itē quō placebat p̄secutorib⁹ suis. R̄n̄ deo. Ad p̄m̄ placere volebat hoib⁹ pp̄ deū nō pp̄ se. **C** Ad argumētū z̄m̄ itelligit̄ hoc non de oibus generaliter sed de ecclesiasticis viris fm̄ glo.

CAP.

XI.



**M**itatores mei estote sicut et ego christi. Laudo autem vos fratres q̄ p̄ omnia mei memores estis et sicut tradidi vobis p̄cepta mea: tenetis. Volo autem vos scire q̄ ois

vir caput xps est: caput autem mulieris vir: caput vero xpi deus.

**C** Supra ap̄ls remouit a fidelib⁹ id qd ē cōtrariū eucharistie sacramēto. s. p̄icipationē mēse idolorū. Nūc autē instruit fideles de ipso eucharistie sacro. Et p̄rio p̄mittit quādam amonitionez generalē. Scdo accedit ad p̄positū ibi (Volo autē vos scire et). Circa p̄m̄ duo facit. p̄mo p̄ponit amonitionē. Scdo significat quō corinthū ad p̄dictā amonitionem se habebāt ibi (Laudo autē vos fratres et). Circa p̄m̄ considerādū ē q̄ ita se habet nālis ordo rez q̄ ea q̄ sunt iferioza in entib⁹ imitant̄ ea q̄ sunt sup̄ioza fm̄ suum posse. Unde etiā nāle agens tanq̄ superius assimilat sibi patiens. Primordiale autem principiū totius p̄cessionis rez est filius dei. fm̄ illud Jo. p̄mo. Dia p̄ ipm̄ facta sunt. Et ideo ipse est primordiale exēplar qd oēs creature imitantur tanq̄ verā et perfectā imaginē patris. Unde dicit Col. i. Qui est imago dei inuisibilis primogenitus ois creature: qz in ipso condita sunt vn̄uersa. Sp̄ali tñ quodamō exēplar est sp̄aliū gratiarū qbus sp̄uales creature illū strant: fm̄ illud qd in. ps. d̄ ad filiū. In splendoribus sanctorū ex vtero ante luciferū genui te: qz. s. genitus est ante oem creaturā per gratiā lucentē habēs exemplariter in se splēdores oium sanctorū. hoc autē exēplar dei p̄ius erat a nobis valde remotum: fm̄ illud Eccl. z. Quid est hō vt sequi possit regem factorē suū. Et ideo hō fieri voluit: vt hoim̄ibus humanum exemplar p̄beret. Unde Aug. dicit in lib. de agone xp̄iano. Qua pueritate nō caueat q̄ dicta et facta illius hominis itueri diligit et sectat̄ i quo se nobis ad exēplum vite p̄buit filius dei. Et sicut diuinitatis ei⁹ exemplar. primo qdem imitant̄ angeli. secundario vero relique creature: vt dionysius dicit. io. ca. angelice hierarchie ita humanitatis exēplar p̄ncipaliter qdem imitādūz p̄ponitur prelatis ecclesie tanq̄ superiorib⁹. Unde et oīs apo stolis dicit. Jo. iz. Exēplum dedi vobis vt quēadmodum ego feci: ita et vos faciatis. Secundario vero ipsi prelatis i formati exēplo xpi p̄ponūt exēplar vite subditis: s̄ illud p̄me pe. vlti. Forma facti gregis ex aīo. Et. z. ad thes. 3. Ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitādum nos. Et iō ap̄ls signāter dicit. Dixi vt sine offēsiōe oibus sitis et hoc qdem facere poteritis: si hoc qd dico seruetis. Imitatores mei estote sicut et ego xpi. s. s̄z imitator. Imitabatur enim cum p̄mo qdez in mētis deuotiōe. Gal. z. Vno ego iam nō ego: viuit vero in me xps. Scdo in subditorū sollicitudine. Unde dicebat phil. z. Si imolo sup̄ sacrificium et obsequium fidei vestre gaudeo et gratulor oibus vobis. Sicut et xps obtulit semetipsum p̄ nobis. vt dicit Ephe. 5. Tertio q̄tū ad passionis tolerantiaz. z. Corin. 4. Semp mortificationē iesu i corpore circūferētes. Et gal. vlti. Ego stigmata dñi iesu in corpore meo porto. **C** Est autē notādum q̄ nō simpliciter dicit imitatores mei estote: s̄ addit. sicut et ego xpi. qz. s. subditi prelatos suos imitari nō debent in oibus: sed in quibus illi xpm̄ imitant̄ q̄ est ideo sciens sanctitatis exemplar.

**C** Deinde cum dicit (Laudo autē vos fratres.) Ostēdit q̄ liter corinthū se habebāt ad amonitionē p̄dictā. **C** Circa qd considerādū ē q̄ subditi suos prelatos sequunt̄ dupl̄r. s. q̄tū ad scā et deā: q̄tū qdē ad scā dū subditi p̄latoz exēpla imitant̄. Uñ d̄ Jac. 5. Exēplū accipite fr̄es mei p̄p̄betariū q̄ locuti sunt in noīe dñi. Quātū vero ad dicta dū corū p̄ceptis obediūt. p̄ouer. 3. Custodi p̄cepta mea et viues. In his autē corinthū deficiebāt et maxie q̄tū ad maiorem multitudinē: et iō ap̄ls alloquēs eos dicit. Laudo autē vos fratres. q. d. Sup̄ hoc laudādos vos p̄bere debetis s̄ nō facitis: q̄ p̄ oia memores estis quasi ad imitādūz mea exēpla. Nō enim possunt illoz exēpla imitari quoz memoriā

## Ad corinthios I.

nō habemus. Unde dicit Heb. 13. Mementote p̄positoꝝ vestroꝝ quoz ituentes exitum cōuersatiōis imitami si dem. Quātuz vero ad dicta subdit. Et sicut tradidi vobis p̄cepta mea tenetis: quasi dicat eodē tenore obseruatis quo ḡ tradidi. hoc. n. dicit qz ab obseruātia p̄ceptoꝝ ei⁹ recesserant. Job. 15. Si sermonē meū seruauerūt ⁊ vestruz seruabūt. Sed videt hic modus loquēdi nō eē ueniēs ueritati sacre scripture q̄ nihil patit falsitatis. s̄z illud. puer. 8. Iusti sunt oēs sermones mei ⁊ nō ē in eis prauū qd neq; peruersum. Sed dicēdū q̄ ironica locutio est vna de locutionib⁹ figuratiuis in gbus ueritas nō attendit s̄m sensus quē uerba faciūt sed s̄m id qd loquēs expr̄imere intendit p̄ s̄ile: uel cōtrariū uel quocūq; alio mō. Et iō in ironica locutiōe ueritas attendit s̄m cōtrariū ei⁹ qd vba sonāt: sicut in metaphozica s̄m simile.

**C** Deide cū dicit. (Uolo aut̄ uos scire fratres ⁊c.) Accedit ad p̄positū iſtrūēs. s̄. fideles de eucharistie sacramēto. Et circa h̄ tria fac. P̄tio redarguit eoz errōes circa ritū hui⁹ facti. ⁊ ostēdit h̄ facti dignitatē ibi (Ego. n. accepi a domi no ⁊c.) ⁊ docet ueniētēz ritū ibi (Itaq; frēs mei.) Circa p̄tia facit. P̄tio redarguit eoz errozē quo. s̄. errabāt i habitu: qz. s̄. mulieres ad sacra mysteria ueniēbāt capite nō uelato. Sc̄do arguit errozē in cōuentu. qz. s̄. dum ueniēt ad sacra mysteria cōtentionib⁹ uacabāt ibi (Dec aut̄ precipio nō laudās ⁊c.) Tertio quātū ad certū cibū. qz. s̄. pransi ad sacra mysteria sumēda accēdebāt ibi (Cōueniētib⁹ aut̄ uobis ⁊c.) Circa p̄mū duo facit. p̄mo p̄mittit qd̄ daz documentum: ex quo sumit rō subsequētis monitiōis. Sc̄do ponit monitiōē ibi (Dis autē uir orans ⁊c.) Circa p̄mū ponit triplicē cōparationem: quaz p̄ma est dei ad hominē dicēs. Dixi q̄ p̄cepta mea tenetis p̄ cōtrariū. Sed ut appareat uos irrationabiliter agere. Uolo uos scire tanq; rē necessariā. s̄z illud. Esa. 5. Laptius ductus ē populus meus: qz nō habuit sciam. Qd̄ ois uiri caput x̄ps est: quidē dicit s̄m similitudinē capitis nālis in quo q̄tuoz cōsiderātur. P̄mo qdem p̄fectio: qz cū cetera mēbra vni solum sensum habeāt. s̄. tactū: in capite uigent oēs sensus. ⁊ s̄m i alyz uiris inueniunt singule gratie. s̄m illud qd̄ dicit ifra. 12. Aly datur p̄ sp̄m sermo sapiētie. aly sermo scie ⁊c. S̄z in hoīe x̄po est plenitudo oīuz gratiarū. Nō. n. ad mēsurā dat ei deus sp̄m: ut dicit Jo. 3. Sc̄do in capite inuenit sublimitas: qz ut. s̄. in hoīe est superius oibus mēbris. ita ē x̄ps sup̄eminet nō solū oibus hoibus: sed etiā oibus angelis s̄m illud Ephe. 1. Cōstitūēs illū ad dexterā suā i celestibus sup̄ oēs p̄ncipatū ⁊ p̄tātē. Et ifra. Et ip̄s dedit caput sup̄ oēm ecclesiaz. Tertio in capite inuenit influētia: qua. s̄. quodā modo iſluit ceteris mēbris sensum ⁊ motū. ita a capite x̄po in cetera mēbra ecclesie motus ⁊ sensus sp̄ualis deriuat s̄m illud Col. 2. Nō tenēs caput ex quo totū cor / pus per nexum ⁊ iunctiōes subministratū ⁊ cōstructū cre scit in augmentū dei. Quarto in capite inuenit cōformitas nature ad cetera mēbra: ⁊ s̄m in x̄po ad alios hoīes. s̄m illud Phil. 2. In similitudinē hominū factus ⁊ habitū inētus ut homo. **C** Sc̄dā cōparationem ponit hoīs ad hoīem cum dicit. Caput aut̄ mulieris uir. Qd̄ etiā s̄z p̄dicta quatuoz uerificat. Nā p̄mo qdem uir ē p̄fectior muliere non solum q̄tum ad corpus: qz ut p̄bus dicit in libro de gnōne aīalium femina est masculus occasionatus: sed etiā q̄tuz ad aīe uigorē. s̄m illud Eccl. 7. Uirū ex mille reperi uiruz mulierē ex oibus nō inueni. Sc̄do qz uir nāliter sup̄eminet femine s̄z illud Ephe. 5. Mulieres uiris suis subiecte sint sicut dño: qm̄ uir caput est mulieris. Tertio qz uir iſluit gubernādo mulierē s̄m illud Heñ. 3. Sub uiri p̄tate eris ⁊ ip̄s dominabit̄ tui. Quarto uir ⁊ femina cōformes sunt in nā s̄z illud Heñ. 2. Faciam⁹ ei adiutorii s̄m sibi. **C** Ter-

tiam cōparationē ponit dei ad dñz cū dicit. (Caput uero x̄pi deus.) Est aut̄ cōsiderādū q̄ nomē x̄ps significat perso nam p̄dicatā rōe humane nāe: ⁊ sic hoc nomē deus nō supponit solū p̄sonā patris: sed totā trinitatē: ⁊ cui humani tate x̄pi sicut a p̄fectiozi oīa bona deriuant: ⁊ cui humani tate x̄pi subicit. Alio mō pōt itelligi s̄m q̄ hoc nomē x̄ps supponit dictā p̄sonā rōe diuine nāe. ⁊ sic hoc nomen de⁹ supponit p̄sonam patris: q̄ dī caput filij. nō qdē s̄m maior rem p̄fectionē: uel s̄m aliquā suppositionē: s̄z solū originē ⁊ s̄m cōformitatē nature: sicut i ps. dicit. Dñs dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te. Possunt aut̄ hec mystice accipi. put in aīa est qd̄dam sp̄uale cōiugū. Nam sensualitas femine cōparatur: rō uero uiri: p̄ quā sensualitas regi debz. Unde ⁊ caput eius dī. Ulpotius rō inferior q̄ inheret tēporalibus disponēdis mulieri p̄parat. uiri aut̄ rō superior: q̄ uacat cōtēplationi eternoꝝ: q̄ caput inferioris dī: qz s̄m rōnes eterne sunt tēporalia disponēda s̄z illud Exo. 25. Inspice ⁊ fac s̄z exēplar qd̄ tibi in monte mōstratum est. Dicitur autē caput uiri x̄ps: qz sola rō s̄z supiorē sui partem deo inheret.

**C** Lectio.

**II.**



**D**ñs aut̄ uir orans aut̄ p̄phetas uelato capite deturpat caput suū. Dis aut̄ mulier orans aut̄ p̄phetans nō uelato capite deturpat caput suum.

**U**nū est enim ac si decaluetur. Nā ⁊ si nō uelatur mulier tōdeatur. Si uero turpe est mulieri tonderi aut̄ decaluari: uelut caput suū. Uir quidē nō debet uelare caput suū quoniā imago ⁊ gloria dei est: mulier aut̄ gloria uiri est.

**C** P̄missio documento subiūgit amonitionem: cuius rō sumitur ex documento predicto: ⁊ circa hoc duo facit. P̄tio ponit amonitionē ex parte uiri. Sc̄do ex pte mulieris ibi. (Dis aut̄ mulier ⁊c.) Dicit ergo p̄mo. Dicitur est q̄ caput mulieris ē uir. Dis aut̄ uir orans aut̄ p̄phetans uelato capite deturpat caput suū. Circa qd̄ cōsiderādū est q̄ qlibet hō iudici assistens suā cōditionē uel dignitatē debet p̄ferri: ⁊ p̄cipue assistēs deo q̄ ē omnū iudex. ⁊ ideo qui deo assistunt ordinatissime ⁊ ueniētissime se gerere debēt. s̄m illud Eccl. 4. Custodi pedē tuum ingrediēs domum dei. Dupliciter autem homo deo assistit. Uno mō humana i deuz referēs qd̄ quidē fit orādo. s̄m illud Eccl. 39. In cōspectu altissimi deprecabit̄. aperiet os suum in oratione: ⁊ p̄ delictis suis deprecabit̄. Alio mō diuina ad hoīes deferēs. qd̄ qdē fit p̄phetādo s̄m illud Joel. 2. Effundam sp̄m meū sup̄ oēm carnē ⁊ p̄phetabūt filij uestri. Uñ signāter apls dicit. Uir orans ⁊ p̄phetans. Dis. n. duob⁹ modis uir deo tanq; iudici uel dño assistit. Dicit aut̄ p̄phetas dupliciter. Uno mō iquātū hō alyz annunciat q̄ ei diuinitus reuelatur. s̄m illud Lu. p̄mo. Zacharias pater eius impletus est sp̄u sancto ⁊ p̄phetauit dicēs. Benedict⁹ dñs deus isrl' ⁊c. Alio modo dī homo p̄phetans inq̄tum p̄fert ea que sunt alyz reuelata. unde illi q̄ in ecclesia dicunt p̄phetias uel alias sacras scripturas legūt dicūt p̄phetates. Et sic accipitur ifra. 14. Qui p̄phetat ⁊ ecclesiaz edificat. Et ita ē hic accipitur. Pertinet autem ad dignitatem uiri ut ifra patebit. carere uelamine capitis. ⁊ iō dicit q̄ ois uir orans aut̄ p̄phetans uelato capite deturpat caput suum. i. remū cōuenientem sibi agit. Sicut enī in corpore pulchritudo dicitur ex debita p̄portione mēbroꝝ i cōuenienti claritate uel colore: ita in actibus humanis dicit pulchritudo ex debita p̄portione uerboꝝ uel factoꝝ in gbus lumē rōnis resplendet. Unde ⁊ per oppositum turpitudine itelligitur quādo p̄tra rōnem aliquid agit ⁊ nō obseruat debita

pportio in verbis et factis. Unde supra. 7. dictum est. Si quis turpem se videri existinat super virgine sua quod sit supradulta. Sed hoc obicit. Nam multi velato capite in ecclesia orant absque omni turpitudine secretius orare volentes. Dicendum est autem quod duplex est oratio. Una privata: quae scilicet quis deo offert in propria persona. Alia publica quam quis offert deo in persona totius ecclesie: ut patet in orationibus quae in ecclesia per sacerdotes dicuntur et de talibus orationibus apostolus hic intelligit. Item obicit de hoc quod dicitur glo. quod prophetas dicit scripturas referans et in hoc ille quod predicat prophetat. Episcopi autem predicant capite tecto mitra. Sed dicendum est quod ille quod predicat vel docet in scholis ex propria persona loquitur. Unde et apostolus. 1. Cor. 2. nominat euangelium suum. scilicet per industria qua utebatur in predicatione euangelii: sed ille qui sacra scriptura in ecclesia recitat. puta legendo lectionem vel epistolam vel euangelium: ex persona totius ecclesie loquitur. Et de tali prophetate intelligitur quod hic apostolus dicit. Sed tunc remanet obiectio de his qui cantant psalmos in choro capite tecto. Sed dicendum quod psalmi non cantantur quasi ab uno singulariter se deo presentante sed quasi a tota multitudine.

Deinde cum dicit. (Dis autem mulier etc.) ponit ammonitionem quam ad mulieres dicit. Dis autem mulier oras aut prophetas ut supra. non velato capite quod repugnat per conditionem eius deturpat caput suum. id est rem inconuenientem facit circa sui capitis detectionem. Sed contra hoc obicit quod apostolus dicit. 1. Thim. 2. Docere in ecclesia mulieri non permitto. Quo ergo spernit mulieri ut orat aut prophetet publica oratione aut doctrina. Sed dicendum est hoc intelligendum esse de orationibus ac lectionibus quas mulieres in suis collegiis proferunt.

Deinde cum dicit. (Unum est enim etc.) probat ammonitionem predictam. Et primo inducit probationem. Secundo probationis indicium auditoribus mittit ibi. (Vos ipsi iudicate etc.) Circa primum duo facit. primo inducit probationem. Secundo excludit obiectionem ibi. (Verumtamen neque vir etc.) Circa primum ponit triplicem probationem. quarum prima sumitur per comparationem ad humanam naturam. Secunda per comparationem ad deum ibi. (Vir quidem non debet etc.) Tertia per comparationem ad angelos cum dicit. Et propter angelos. Circa primum considerandum est quod natura que ceteris animalibus praeiudicat auxilia sufficientia vite: hominibus praeiudicat ea imperfecta. ut per rationem arte versus manu sibi ea proficerent: sicut tauris dedit cornua ad defensionem: homines autem arma defensionis sibi preparant manuali artificio rationis: et inde est quod ars imitatur naturam et proficit ea quam natura facere non potest. Sic igitur ad tegumentum capitis natura homini dedit capillos: sed quia hoc tegumentum insufficiente est per arte preparat homo sibi aliud velamen. Eadem igitur ratio esse de velamine naturali capillorum et de velamine artificiali. Naturale autem est mulieri quod comam nutriat. Dabit enim ad hoc dispositionem nature et ulterius inclinatio quaedam inest mulieribus ad comam nutriendam. In pluribus enim hoc accidit quod mulieres magis studet ad nutriendam comam quam viri. Videtur ergo conditioni mulierum conueniens esse quod magis utantur velamine capitis quam viri. Circa hoc ergo tria facit. Primo ponit conuenientiam velaminis naturalis et artificialis dicens. Dicitur est. mulier non velans caput deturpat caput suum: unum est enim. scilicet unius rationis privari. scilicet velamine artificiali. ac si decaluet. id est ac si priuatur naturali velamine capillorum: quod in pena quibusdam dicitur. Esa. 3. Decaluet dominus verticem filiarum sion et crines earum nudabit. Secundo ducit ad inconuenientiam dicens. Nam si non velatur mulier tondeat. quasi dicat si abicit velamen artificiale abiciat pari ratione etiam naturale: quod est inconueniens. Sed contra hoc videtur esse quod sanctimonialia tondentur. Ad quod dupliciter potest respondere. primo quidem quod ex hoc ipso quod votum viduitatis vel virginitatis assumunt christo desponsante. promouentur in dignitate

virilem: utpote liberate a subiectione virorum et immediate christo coniuncte. Secundo quod assumunt prae se lamentum religionem intrantes. Est autem consuetudo viris quod tempore luctus comam nutriat quasi hoc sit sue conditioni conueniens. mulieres autem e contrario tempore luctus comam deponunt. Unde dicitur Iere. 7. Capillus tuus tonde et pyce: sume indirectum planctum. Tertio concludit propositum dicens. Si vero turpe est mulieri tonderi aut decaluari. id est priuari naturali velamine arte vel natura: velet caput suum utens. scilicet velamine artificiali.

Deinde cum dicit. (Vir quidem etc.) ponit secundam probationem que accipitur per comparationem ad deum. Et primo inducit probationem. Secundo probat quod supposuerat ibi. (Non enim est vir etc.) Dicit ergo primo. Dicitur est quod turpe est mulieri tonderi sicut et non velari: viro autem non est turpe: cuius ratio est haec. Vir quidem non debet velare caput suum quod est imago: et gloria dei. per hoc autem quod dicitur est ymago dei excludit quorundam errorum dicentium quod homo solus est ad imaginem dei non autem est imago. cuius contrarium hic apostolus dicit. Dicebant autem quod solus filius est ymago: sed illud Colo. 1. Qui est imago invisibilis dei. Est ergo dicendum quod homo imago dei dicitur et ad imaginem. Est enim imago imperfecta: filius autem dicitur imago non ad imaginem: quod est imago perfecta. Ad cuius euidentiam considerandum est quod de ratione imaginis in deo duo sunt. primo quidem similitudo non in quibuslibet: sed vel ipsa specie rei sicut homo filius assimilatur patri suo. Vel in aliquo quod sit signum speciei: sicut figura in rebus corporalibus. Unde qui figuram equi describunt dicuntur imaginem eius depingere. Et hoc est quod dicit Hilarius in libro de synodis quod imago est species in differens. Secundo requiritur origo. Non enim duorum hominum qui sunt similes specie unus imago alterius dicitur: nisi ex eo oriatur sicut filius a patre. Nam imago dicitur ab exemplari. Tertio ad rationem perfecte imaginis requiritur equalitas. Quia igitur homo similatur deo secundum memoriam intelligentiam et voluntatem mentis: quod pertinet ad speciem intellectualis nature: et hoc habet a deo: dicitur esse dei ymago: quia tamen deest equalitas est dei imago imperfecta. Et ideo dicitur ad imaginem sed illud Hebr. 1. Faciamus homines ad imaginem et similitudinem nostram. Sed filius qui est equalis patri est imago perfecta non autem ad imaginem. Considerandum est etiam quod gloria dei dupliciter dicitur. Uno modo qua deus in se gloriosus est: et sic homo non est gloria dei: sed potius deus est gloria hominis secundum illud ps. Tu dicitur susceptor meus es gloria mea. Alio modo dicitur gloria dei claritas eius ab eo derivata. sed illud Exo. vlt. Gloria domini impleuit illud. Et hoc modo hic dicitur quod vir est gloria dei in quantum claritas dei immediate super virum refulget secundum illud ps. Signatum est super nos lumen vultus tui domine.

Deinde cum dicit. (Mulier autem etc.) ponit id quod est ex parte mulieris dicens. Mulier autem est gloria viri etc. quia claritas mulieris derivatur a viro. secundum illud Hebr. 2. Nec vocabitur virago quoniam de viro sumpta est. Sed contra hoc obicitur quod ymago dei attenditur in homine secundum spiritum in quo non est differentia maris et femine. ut dicitur Colo. 3. Non ergo magis debet dici quod vir dicitur ymago dei quam mulier. Dicendum est autem quod vir dicitur hic specialiter imago dei secundum quedam exteriora. scilicet quia vir est principium totius sui generis: sicut deus est principium totius vniuersi: et quia de latere christi dormientis in cruce fluxerunt sacramenta sanguinis et aque a quibus fabricata est ecclesia. potest etiam quantum ad interiora dici quod vir specialius dicitur ymago dei secundum mentem in quantum in eo ratio magis viget. Sed melius dicendum quod apostolus signatim loquitur. Nam de viro dixit quod vir imago et gloria dei est de muliere autem non dixit quod esset ima-

## Ad corinthios I.

go et gloria viri: sed solum quod est gloria viri: ut deus intelligi quod est imago  
 genem dei commune est viro et mulieri: esse autem gloria dei  
 immediate proprium est viri. Restat autem considerandum propter  
 quod vir non debeat velare caput sed mulier. Quod quidem duplici  
 ter accipi potest. Primum quidem quod velamen quod capiti supponitur  
 designat partem alterius super caput existentis ordine na-  
 ture: et ideo vir sub deo existens non debet velamen habere super  
 caput. ut ostendat se immediate deo subesse. mulier autem debet  
 velamen habere. ut ostendat se propter deum alteri naturali subesse. Un-  
 cessat obiectio de suo et subdito: quod hec subiectio non est naturali.  
 Secundo ad ostendendum quod gloria dei non est occultanda sed revelanda.  
 gloria autem hominis est occultanda. vnde in psalmo dicitur. Non nobis domine non no-  
 bis: sed nomen tuo da gloriam. **Lectio.** III.

**N**on enim vir ex muliere est. sed mu-  
 lier ex viro. Et enim non est creatus vir  
 propter mulierem. sed mulier propter  
 virum. Ideo debet mulier velamen  
 habere super caput suum. et propter angelos. Et  
 rursus neque vir sine muliere: neque mulier sine vi-  
 ro in domino. Nam sicut mulier de viro: ita et vir pro mu-  
 liere. Quia autem ex deo. Vos ipsi iudicate. decet mu-  
 lierem non velatam orare deum: nec ipsa natu-  
 ra docet vos. Quod vir quidem si comam nutriat igno-  
 minia est illi. mulier vero si comam nutriat gloria est  
 illi. quoniam capilli pro velamine ei dati sunt. Si quis  
 autem videtur contentiosus esse: nos talem con-  
 suetudinem non habemus neque ecclesia dei.

**P**remiserat apostolus quod mulier est gloria viri: quod hic probare in-  
 tendit. **E**t circa hoc tria facit. Primum ponit probationes.  
 Secundo assignat rationem eius quod dixerat ibi. (Etenim non est crea-  
 tus etc.) Tertio infert conclusionem intentam ibi. (Ideo etc.)  
 Circa primum considerandum est quod sicut supra dictum est: mulier  
 dicitur gloria viri pro quadam derivatione: et ideo ad hoc probandum  
 subdit. Non enim prima. scilicet reprobatione vir est ex muliere: sed  
 formatus. scilicet mulier ex viro. Dicitur enim. Genesim. 2. Quod edificavit  
 dominus deus costam quam tulerat de adam in muliere. De vi-  
 ro autem dicitur. Formavit dominus deus homines de limbo terre.  
**D**einde cum dicit. (Etenim etc.) Assignat rationem eius quod  
 dixerat. Ad cuius evidenciam considerandum est talis ordo pro-  
 fectionis et imperfecti: quod imperfectum in vno et eodem subiecto pri-  
 us est tempore quam perfectum. Primum enim aliquis homo est  
 puer quam vir: simpliciter tamen perfectum est prius imperfecto  
 etiam tempore. Nam puer producit ex viro. Nec igitur est  
 ratio quare mulier producta est ex viro: quod perfectior est mu-  
 lier quam ex hoc probat apostolus: quod finis est perfectior eo quod  
 est ad finem: vir autem est finis mulieris. Et hoc est quod di-  
 cit. Etenim non est creatus vir propter mulierem sed mulier pro-  
 pter virum in adiutorium. scilicet generationis: sicut patiens est pro-  
 pter agens: et materia propter formam. Unde dicitur Genesim. 2.  
 Non est bonum homines esse solus: faciamus ei adiutorium sicut sibi.

**D**einde cum dicit. (Ideo debet etc.) Infert conclusionem  
 intentam dicens. Ideo. scilicet quod vir est imago et gloria dei: mulier  
 autem est gloria viri. mulier debet habere velamen super ca-  
 put suum: quando. scilicet deo assistit orando vel prophetando. ut  
 per hoc ostendat quod non immediate subest deo. sed subicitur  
 etiam viro sub deo. hoc enim significat velamen quod capiti  
 supponitur. Unde alia littera habet quod mulier debet habere  
 potestatem super caput suum: et idem est sensus. Nam ve-  
 lamina est signum potestatis sicut in psalmo dicitur. Imposuisti  
 homines super capita nostra.

**D**einde cum dicit. (Et propter angelos etc.) Assignat tertiam rationem quod

sumitur ex parte angelorum dicens. Et etiam mulier debet  
 habere velamen super caput suum propter angelos. Quod  
 quidem dupliciter intelligi potest. Uno modo de ipsis ange-  
 lis celestibus qui ventus fidelium visitare creduntur, pre-  
 cipue quando sacra mysteria celebrantur. Et ideo tunc tam  
 mulieres quam viri ad reuerentiam eorum honeste et ordinate  
 se debent habere sicut illud psalms. In conspectu angelorum psal-  
 lam tibi. Alio modo potest intelligi sicut quod angeli dicuntur  
 sacerdotes in quantum diuina populo annunciant sicut in il-  
 lud Malachiam. 2. Labia sacerdotis custodiunt scientiam et le-  
 ges requirent ex ore eius quod angelus domini exercituum est.

**D**ebet ergo mulier velamen habere semper in ecclesia propter angelos  
 .i. propter sacerdotes duplici ratione. Primum quidem propter eorum reuerentiam  
 ad quam pertinet quod mulieres coram eis honeste se habeant. Un-  
 de dicitur Ecclesiasticum. 7. Honora deum ex tota anima tua et honorifica sacer-  
 dotes illi. Secundo propter eorum cautelam. ne. scilicet ex conspectu mulierum  
 non velata ad concupiscentias prouocent. Un-  
 de dicitur Ecclesiasticum. 9. Vir-  
 ginem ne aspicias ne forte scandalizeris in decore illi. Augu-  
 stinus autem aliter exponit predicta. Ouidius enim quod tam mulier quam vir est ad  
 imaginem dei propter quod dicitur Epistolam. 4. Renouamini spiritu mentis  
 vestre et induite nouum hominem: qui renouatur in agnitione dei sicut ima-  
 ginem eius: qui creauit eum: vbi non est masculus et femina. Et sic patet quod  
 imago dei attribuitur in homine sicut spiritum: in quo non est differentia  
 masculi et femine. et ideo mulier est imago dei sicut et vir. Expressit  
 enim dicitur Hebraicum. 1. qui creauit deus homines ad imaginem suam masculi-  
 lum et feminam creauit eos. et ideo Augustinus dicit esse intelligendum in  
 spirituali coniugio quod est in anima nostra in qua sicut supra  
 dictum est sensualitas: vel etiam inferior ratio se habet per  
 modum mulieris. ratio autem superior per modum viri in  
 qua attribuitur imago dei. et sicut hoc mulier est ex viro: et propter  
 virum: quod administratio reipublice temporalium vel sensibilibus: cui item  
 dicitur inferior ratio vel etiam sensualitas: debet deduci ex con-  
 templatione eternorum que pertinent ad superiorem ratio-  
 nem et ad eam ordinari. et ideo mulier dicitur habere vela-  
 men vel potestatem super caput suum ad significandum quod  
 circa temporalia dispensanda debet homo cohibitionem  
 quadam et refrenationem habere: ne ultra modum homo  
 progrediatur in eis diligendis. que quidem cohibitio circa amo-  
 rem dei adhiberi non debet: cum preceptum sit deuteronomio. 6. Di-  
 liges dominum deum tuum ex toto corde tuo. Nam circa deside-  
 rium finis non apponitur mensura: quam necesse est apponi circa  
 ea que sunt ad finem. Medicus enim sanitate inducit quod perfectior  
 reprobatur: non tamen dat medicinam quod maiorem potestatem. scilicet sicut deter-  
 minata mensuras. Sic vir non debet habere velamen super caput.  
 Et hoc debet propter angelos sanctos. quod sicut in glo. dicitur  
 gratuita est sanctis angelis sacrata et pia significatio. Un-  
 de et Augustinus dicit. 19. de ciuitate dei. quod demones alliciuntur quod  
 busdam sensibilibus reprobatur. non sicut animalia cibis sicut spiritus signis.

**D**einde cum dicit. (Veritamen neque vir etc.) Excludit  
 dubitationem que posset ex dictis oriri. Quia enim dixerat  
 quod vir est gloria dei. mulier autem est gloria viri. posset ali-  
 quis credere vel quod mulier non esset ex deo: vel quod non ha-  
 beret potestatem in gratia. Unde primo hoc excludit di-  
 cens. Licet mulier sit gloria viri: qui est gloria dei. verum-  
 tamen neque vir est in domino. id est a domino productus si-  
 ne muliere. neque mulier sine viro. vtriusque enim. deus fecit sicut in  
 illud Genesim. 1. Mascululum et feminam creauit eos. Vel aliter ne-  
 que vir est sine muliere in domino. id est in gratia domini nostri iesu christi. ne-  
 que mulier sine viro: quod vterque per gratiam dei saluatur sicut in  
 illud Galatas. 3. Quicumque in christo baptizati estis christum  
 induistis. Et postea subdit. Non est masculus neque femi-  
 na: scilicet differens in gratia christi. Secundo assignat ra-  
 tionem dicens. Nam sicut in prima rerum institutione mu-  
 lier est de viro formata. ita et in subsequentibus generatio-  
 nibus vir per mulierem productus est sicut in illud Job. 14.

Homo natus de muliere. Nam prima productio hominis fuit sine viro et muliere: quoniam deus formauit hominem de limo terre. Quia de costa viri: ut ibidem legitur. Tertia autem est ex viro et muliere: sicut abel natus est ex Adā et Eua ut legitur in Genesi. 4. Quarta autem est ex muliere sine viro christi ex virgine secundum illud Gal. 4. Misit deus filium suum factum ex muliere. Tertio ostendit rationes esse ueniētes dicens. (Dicit autem ex deo) quod scilicet et hoc ipsum quod mulier primo fuit ex viro: et hoc quod postmodum vir est ex muliere est ex operatioe diuina. Unde ad deum pertinet tam vir quam mulier. Unde dicitur in Romanis. 2. Ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia.

Deinde cum dicit. (Uos ipsi iudicate etc.) Committit iudicium eius quod dixerat auditoribus. Et circa hoc duo facit. Primo committit iudicium rationabilibus auditoribus ibi. (Si quis autem uir etc.) Circa primum quatuor facit. Primo committit auditoribus iudicium eius: quod dixerat more eius quod confidit se sufficere potuisse dicens. (Uos ipsi iudicate etc.) Pertinet. n. ad bonum auditorem iudicare de auditis. Unde dicitur in Job. 6. Loquentes id quod in iustis est iudicate. Et. 12. nonne auribus uestra diiudicat. Secundo proponit sub questione id de quo dicitur esse iudicium dicens. (Decet mulierem non uelata orare deum.) Hoc prohibetur. i. per. 3. Ubi dicitur quare sit non exterius capillatura. Tertio ostendit non debere sumere suum iudicium: quod ab ipsa natura: et hoc est quod dicitur. (Nec ipsa natura docet uos.) Et uocat hic naturam ipsam inclinationem naturalem que inest mulieribus ad nutriendum comam que est naturale uelamen: non autem uiris. Que quidem inclinatio naturalis esse ostendit: quod in pluribus inuenitur: oratione autem ab ipsa natura doceri: quod est dei operatio: sicut in pictura instruit aliquis artificio pictoris: et ideo quosdam dicitur in Esai. 44. Transgressi sunt leges mutauerunt ius: dissipauerunt fedus sempiternum. i. ius naturale. Quarto autem natura sumit rationes: et primo ponit id quod est ex parte uiri dicens: quod uir quidem si comam nutriat more mulieris ignominia est illi. i. ad ignominiam est reputata apud plures homines: quod per uir muliebrius esse. Et ideo in Esai. 44. dicitur. Sacerdotes comam non nutriat. Nec est ista natura de quibusdam que in veteri lege comam nutriuerunt: quod hoc erat signum quod tunc erat positum in lectione ueteris testamenti: ut dicitur in 1. corinthios. 11. Secundo ponit id quod est ex parte mulieris dicens. (Mulier si comam nutriat gloria est illi) quod uir ad ornatum eius pertinet. Unde dicitur in 1. Corinthios. 11. Lome capitis eius sicut purpura regis. (Et assignat consequenter rationes cum dicit. Quia capilli dati sunt ei.) scilicet mulieri per uelamine: et ideo eadem res est de capillis nutriendis et de uelamine artificiali apponendo in 1. Corinthios. 11. Capilli tui sicut grex caprarum etc.

Deinde cum dicit. (Si quis autem uir etc.) Committit peruenos auditores dicens. (Si quis autem) uir attentius esse: ut scilicet rationibus predictis non accedat: sed confidentia clamoris ueritate impugnet: quod pertinet ad attentionem: ut Ambrosius dicit id quod dicitur in Job. 6. Ruidete obsecro absque attentione. Et puer. 20. Honor est ei qui separat se a attentionibus. Hoc sufficit ad communiendum tale: quod nos iudei in christum credentes tale consuetudinem non habemus. scilicet mulieres orant non uelato capite: neque est tota ecclesia dei per gentes diffusa. Unde si nulla esset ratio hoc solum deberet sufficere ne aliquis ageret contra consuetudinem ecclesie consuetudinem. De enim in psalmo. Qui habitare facit unius moris in domo. Unde Augustinus dicit in epistola ad casulanum quod omnibus in quibus nihil certi diffinit sacra scriptura: mos populi dei atque instituta maiorum per lege habenda sunt. Lectio. III.

**S**ed autem precipio non laudans quod non in melius: sed in deterius uenitis. Primum quidem conuenientibus uobis in ecclesia: audio scissuras esse inter uos et ex parte credo. Nam oportet et hereses esse: ut et qui probati sunt manifesti fiant in uobis. Conuenientibus ergo uobis in unum iam non est do-

minica cenam manducare. Unusquisque. n. suam cenam presumit ad manducandum. Et alius quidem esurit: alius autem ebrius est. Nunquid domos non habetis ad manducandum et bibendum? An ecclesiarum dei communitatis: et profunditis eos qui non habent? Quid dicam uobis? Laudo uos: in hoc non laudo.

Postquam apostolus redarguit corinthios de eorum errore in habitu: quod scilicet mulieres ad sacra mysteria ueniebant capite non uelato. Postquam arguit eorum errorem de scissuris in uentibus: quod scilicet dum ueniret ad sacra mysteria attentionibus uacabant. Et per tagit eorum defectum in generali. Secundo in speciali ibi. (Primum quidem etc.) Dicit quod primo. Docet quod dictum est supra quod mulieres uelate sint in ecclesiis precipio: ut sic tripliciter eos induceret ad habens obseruationem. Primo quidem ratione. Secundo consuetudine. Tertio precepto quod solum sine alijs necessitate induceret. puer. 3. Custodi precepta mea et uiues. Et Ecc. 4. dicitur. Suniculus triplex difficile rupit. Non laudas: sed magis uitupas quod uenitis in ecclesiam non in melius: sicut deberet esse: sed in deterius ex culpa uestra. Quia enim aialia gregalia: puta colube grues: oues: naturali instinctu in unum ueniunt: ut sit eis corporalis melius. Unde ratio cum sit aial gregale uel sociale: ut phis probat. sed rationes agere dicitur ut multi in unum ueniunt per aliquod melius: sicut in rebus secularibus multi in unitate ciuitatis ueniunt: ut sit eis melius seculariter. scilicet per securitatem et sufficientiam uite. Et ideo fideles in unum uenire debent per aliquod melius spirituale. sed illud phis. In ueniendo populos in unum et reges ut fiant deo. Et alibi. In consilio iustorum et congregatio magna opera domini. Sed isti in deterius ueniebant per culpas quas committebant dum ueniret. Esai. 1. Iniqui sunt ceteri uiri Ecc. 21. Stuppa collecta in synagoga peccantium.

Deinde cum dicit. (Primum quidem etc.) Ponit in speciali quod in deterius ueniret. Et primo ponit iudicium culpe dicens primum quidem iter cetera. scilicet quod in deterius uenitis ueniuntibus uobis in ecclesia audio scissuras esse inter uos. scilicet per attentiones quas exercebant. Quod quidem ecclesie non uenit que in unitate constituit. sed illud Ephe. 4. Unum corpus et unum spiritus: sicut uocati estis in una spe uocationis uestrae. Hoc tamen predicat Esai. 22. Scissuras ciuitatis David uidebitis: quod multiplicatae sunt. Dicit autem glo. quod dicens primum ostendit quod primum malum est dissensio: uel cetera oriuntur. ubi. n. est dissensio nihil rectum est. Sed dicitur esse quod dicitur. Ecc. 10. Inuitum omnis peccati superbia et. i. thi. vlt. Radix omnis malorum cupiditas. Dicendum est autem quod he auctoritates loquuntur quantum ad peccata personalia singularium hominum quorum primum est superbia ex parte auerisiois et cupiditas ex parte conuersionis Sed glo. h. loquitur de peccatis multitudinis iter quod primum est dissensio per quam soluitur rigor discipline. Unde dicitur in Jac. 3. Ubi est zelus et contentio ibi incostantia et omne opus prauum. Secundo ponit credulitatis auditorum cum dicit. (Et credo ex parte) i. quantum ad alios quos uisus erat ad attentionem primum. sed illud quod dixerat supra. i. Contentiones sunt inter uos. Hoc autem dico quod unusquisque uestrum dicit. ego quidem sum Paulus. ego Apollo. ego uo Cephe. Alij uo non erant contentiosi ex quantum persona ibi subdit. Ego autem christi Unde in 1. Corinthios. 2. dicitur. Sic lilius iter spias sic amica mea iter filias. i. boni iter malos. Tertio assignat rationem sue credulitatis dicens. (Nam orationes non solum quod scissuras). Sed et hereses esse. Ubi duo consideranda sunt. Primum quid sit heresis. Secundo quomodo orationes hereses esse. Circa primum sciendum quod sic Hieronymus dicit super epistolam ad Gal. heresis grece ab electione dicitur: quod scilicet ea sibi unusquisque eligat disciplinam quam putat esse meliorem. ex qua duo accipiunt. Primum quidem quod de ratione heresis est quod aliquis primam disciplinam sequatur quasi per electionem propriam non autem disciplinam publicam que diuinitus tradita. Secundo quod huic discipline aliquis pertinaciter ibereat. Nam electio firmam imponit inhesionem: et ideo hereticus dicitur qui spernens disciplinas

## Ad corinthios I.

fidei q̄ diuinitus tradit̄ p̄tinaciter p̄p̄riū errozes sectat̄. Pertinet at̄ aliqd̄ ad disciplinā fidei dupl̄. Uno mō d̄ recte sicut articuli fidei: q̄ se credēdi p̄ponunt̄. Un̄ erroz circa hos f̄z se facit hereticū s̄ p̄tinacia assit̄. Nō p̄nt at̄ a tali errore p̄ simplicitate aliquam excusari p̄cipue q̄ntum ad ea de qb̄ ecclia solēnizat̄: r̄ q̄ cōiter v̄sant̄ i ore fideliiū: sic̄ mysteriū trinitat̄ natiuitat̄ xp̄i: r̄ alia h̄s. Que dā vō idirecte p̄tinēt ad fidei disciplinā: in q̄tū. s̄. ip̄a n̄ p̄ponūt̄: vt p̄ se credēda: s̄ ex negatiōe eoz̄ seq̄ aliqd̄ d̄ r̄ius fidei: sic̄ si neget̄ ȳsaac fuisse filiū Ab̄rae: seq̄ aliqd̄ d̄riū fidei. s̄. sac̄rā scripturā p̄tinere aliqd̄ falsū. Ex talib̄ aut̄ nō indicat̄ aliqs̄ h̄t̄ic̄: nisi adeo p̄tinaciter p̄seueret q̄ ab errore n̄ recedat̄: et̄ viso qd̄ ex h̄ sequat̄: sic̄ igit̄ p̄tinacia q̄ aliqs̄ p̄tēnit̄ i his q̄ sunt fidei directe v̄l idirecte s̄bire iudiciū ecclie fac̄ hoiez̄ hereticū: tal̄ at̄ p̄tinacia p̄cedit ex radice sup̄bie q̄ aliqs̄ p̄fert sensū suū toti ecclie. Un̄ apl̄s dic̄. i. ad thi. 6. Si q̄s alr̄ docz̄ r̄ n̄ acq̄escit sanis s̄mōib̄ d̄ni n̄i iesu xp̄i: r̄ ei q̄ f̄z pietatē ē doctrine sup̄b̄ ē nihil sciēs: s̄z lāguēs circa questiōes r̄ pugnas verboz̄.

**C** Sc̄do p̄siderādū ē quō oporteat h̄ses eē. Si. n. oportū ē h̄t̄icos eē: v̄l q̄ sint p̄medabiles: r̄ nō sint extirpādi. S̄z dicēdū ē q̄ dupl̄ de aliq̄ d̄f̄ q̄ ōz illd̄ eē. Uno mō ex it̄tētiōe illiū q̄ h̄ agit̄: puta si dicam̄ q̄ ōz iudicia eē: q̄z. s̄. iudices iudicia exercētēs it̄dūt iusticiā r̄ pacē i rebus humanis p̄stitūere. Alio mō ex it̄tētiōe dei q̄ ēt mala ordi nat̄ i bonū: sic̄ p̄secutionē tyrānoz̄ ordinauit i gl̄ia marty r̄ū. Un̄ Aug. dic̄ i encheridiō q̄ de' ē adeo bon' q̄ nullo mō p̄mitteret fieri aliqd̄ malū: nisi eēt adeo potēs q̄ d̄ q̄libet malo posset elicere bonū: r̄ f̄z h̄ d̄r̄ Mat. 18. Nece ē: vt veniāt sc̄adala: verūt̄i ve hoī illi p̄ que sc̄adalu venit̄: r̄ s̄m h̄ d̄r̄ apl̄s q̄ ōz hereses eē: ex eo q̄ de' maliciā hereticoz̄ ordinauit i bonū fideliiū. Et h̄ d̄r̄ p̄ qd̄ ad maiorē d̄clarationē vitat̄. Un̄ dic̄ Aug. i glo. Ab aduersario mota q̄o discēdi exiit occasio. Multa q̄ppe ad fidē catholicā p̄tinētia duz̄ hereticoz̄ calida ingētiōe excogitat̄: vt aduersus eos defēdi possint: r̄ p̄siderat̄ dili gēti: r̄ itelligūt̄ clari: r̄ p̄dicat̄ istat̄. Unde r̄ puer. 27. Ferrū ferro acuit̄: r̄ h̄o exacuit̄ faciē amici sui. Sc̄do ad māifestādā ifirmitatē fidei i his q̄ recte credūt̄. Et h̄ ē q̄ h̄ s̄bdit̄ apl̄s. Ut q̄ p̄bati. i. approbati sūt a deo: māifesti fiāt i vob̄. i. iter vos. sap. 3. tāq̄ aux i fōnace p̄bauit illos.

**C** Deinde cū dicit. (Lōueniētib̄ q̄ vob̄ r̄c.) Redarguit eos de 3̄ delicto: q̄z. s̄. peccabāt i mō r̄ ordie sumēdi coz̄ p̄ xp̄i. Et p̄t̄ totū qd̄ seq̄ dupl̄ expōi. Sc̄d̄z at̄ p̄mā ex positionē redarguunt̄ de h̄ q̄ coz̄ xp̄i p̄rasi accipiebāt. Circa h̄ q̄ quatuor facit. p̄rio p̄t̄ detrimētū qd̄ icurrebāt. Sc̄do p̄t̄ culpā ibi. (Unusq̄sq̄. n. r̄c.) Tertio igit̄ de cā culpe ibi. (Nūqd̄ domos r̄c.) Quarto d̄cludit eoz̄ vitupationē ibi. (Quid dicā vob̄ r̄c.) Dicit̄ q̄ p̄ ita. Lōueniētib̄ vob̄ sc̄iffure sūt iter vos. Ergo ueniētib̄ vob̄ in vnū corpe nō aio. Jā ad h̄ aduenistis: qd̄ nō ē. i. nō licz̄ v̄l nō p̄petit̄ vob̄is d̄nicā cenā māducare. i. sumere eucharistiē sacramētū: qd̄ d̄ns i cena discipul' dedit. Hoc. n. sacra mētū: vt Aug. dic̄ sup̄ Joā. ē sacramētū v̄nitatis r̄ charitatis. Et iō nō cōpetit̄ dissentientib̄. Can. 5. Comedite amici r̄ bibite r̄ iebz̄iamini charissimi. Vel meli' p̄t̄ referri ad ea q̄ sequūt̄: vt sit sensus. Nō solū ueniētib̄ vob̄ sc̄iffure sūt iter vos: s̄z uenit̄ vob̄ ueniētib̄: i. a. i. in p̄nti h̄ determinatū hētis q̄ nō ē. i. nō licz̄ vob̄ d̄nicā cenā māducare ad quā p̄rasi acceditis. Qz. n. d̄ns discipul' suis p̄ cenā h̄ sac̄m tradidit: vt legit̄ Mat. 26. volebāt et̄ cori th̄y post cōem cenā sumere coz̄ xp̄i. S̄z d̄ns h̄ rōnab̄ liter fecit p̄p̄ tria. p̄rimo qd̄ qz ordie p̄gruo figura p̄cedir̄ vitatē. Agn' at̄ paschalis erat figura siue v̄mbra hui' sac̄i. Et iō post cenā agni paschal' xp̄s h̄ sac̄m dedit. D̄

.n. colo. z. de oib̄ legalib̄ q̄ sunt v̄mbra futuroz̄: coz̄p̄ aut̄ xp̄s. Sc̄do vt ex hoc sac̄o statiz̄ ad passionē trāfiret cui' h̄ sac̄m ē memoriale. Et iō dixit discipulis. Surgite eam' hic. s̄. ad passionē. Tertio vt arti' ip̄rimeret̄ hoc sac̄m cordib̄ discipuloz̄: qb̄ ip̄m tradidit i vltio suo recessu. S̄z in reuerentiā tāti sac̄i postmodū ecclia instituit q̄ nō nisi a ieiunis sumat̄: a q̄ excipiūt̄ ifirmi q̄ i necitate q̄ legē nō h̄z p̄nt̄ nō ieiuni sumere coz̄p̄ xp̄i. Qz vō aq̄ nō soluit ieiuniū. Estimauerūt̄ qdā q̄ post potū aq̄ possz̄ aliqs̄ sumere h̄ sac̄m: p̄fertiz̄ qz vt dicit̄ aqua nō nutrit̄: sic̄ nec aliqd̄ aliū simplex elemētū. Quāuis aut̄ aq̄: f̄z se nō nutriat̄: r̄ ob h̄ nō soluat̄ ieiuniū ecclie. s̄m q̄ dicit̄ aliq̄ ieiunātes nutrit̄ t̄n̄ alijs̄ admixta: r̄ iō soluit ieiuniū nāc̄: r̄ f̄z h̄ dicit̄ aliq̄ ieiuniū: q̄. s̄. eadē die nihil sumpserūt̄: nec cibi nec pot'. Et qz relige cibi q̄ i ore remanēt sumunt̄ p̄ modū saluē: h̄ nō ipedit aliqs̄ eē ieiunos: similiter r̄ non ipedit aliquos eē ieiunos si tota nocte nihil dormierint: vel si ēt nō sint plene digesti: dūmō eadē die oīno cibi v̄l potus nihil sumpserint. Unde qz p̄ncipiū diei ē sūmen dū. s̄m v̄sum ecclie i media nocte: iō quicūq̄ post mediā noctē aliqd̄ sumpserit q̄ntūq̄z modicūz̄ cibi vel potus non potest eadem die sumere hoc sacramentum.

**C** Deinde cū dicit. (Unusq̄sq̄. n. r̄c.) Pōit culpā. r̄ p̄ f̄z q̄ peccabāt i deū. Sc̄do put̄ peccabāt i primū ibi. (Et ali' qd̄ r̄c.) Dic̄ q̄ p̄mo. Jō dico q̄ nō licz̄ vob̄ d̄nicā cenā māducare: qz vnusq̄sq̄ v̄m p̄sumit. i. a. sūmit suā cenāz̄. s̄. ciboz̄ cōiuz̄ ad māducādū. Quilibz̄. n. eoz̄ p̄t̄abat ad eccliam ferula p̄parata: r̄ comedebat q̄libz̄ seoz̄luz̄ anteq̄z sūmeret sac̄a mysteria. Ofec. 4. Sepatus ē diuiniū eoz̄ nūc interibūt. Ecc. ii. d̄r̄ i p̄sona parci. Inueni regez̄ mibi r̄ comedebā de bonis meis solus.

**C** Deinde cū dicit. (Et ali' qd̄ r̄c.) Arguit culpā eoz̄ in q̄ntuz̄ erat h̄ primū. Diuinitus. n. laute comedebāt i ecclia r̄ bibebāt vsq̄ ad ebrietatē: paup̄ib̄ aut̄ nihil dabāt ita q̄ remanebāt esuriētes. Et hoc ē qd̄ d̄r̄. (Et alijs̄ qd̄z esurit.) s̄. paup̄ q̄ nō habuit v̄n̄ sibi p̄paret: alter aut̄ ebr̄ est. s̄. diues qui sup̄flue comedebat r̄ bibebat s̄ id̄ qd̄ dicit̄. Neemie. 8. Comedite pingua r̄ bibite mulsum et mittite partes eis qui nō preparauerunt sibi Job. 31. Si comedi bucellā meā solus: r̄ nō comedit pupillus ex ea.

**C** Deinde cū dicit. (Nūqd̄ domos r̄c.) Inquit de cā hui' culpe. Et p̄mo excludit cām p̄ quā poterāt excusari. Nō .n. ē licitū domū dei q̄ ē deputata sac̄is vsib̄: cōis vsib̄ applicare. Un̄ r̄ d̄ns Jo. z. eyciēs emētes r̄ vedētes d̄ tē plo dixit. Domus mea dom' ofonis vocabit̄: vos at̄ fecistis eā domū negociatiōis. Et Aug. dicit̄ i regula. In oratorio nemo aliqd̄ faciat: nisi ad qd̄ factū ē: v̄n̄ r̄ nomē accepit̄: t̄n̄ pp̄ necessitatē: q̄n̄. s̄. aliqs̄ aliā domū n̄ inueniret: licite posset ecclia v̄ti ad māducādū vel ad alios h̄s licitōs vsus. Danc̄ q̄ excusationē excludit apl̄s dicēs. (Nūqd̄ nō habetis domos.) s̄. p̄p̄rias ad māducādū r̄ bibendū: vt p̄p̄ h̄ excusēmini si i ecclia cōiunia celebrētis q̄ d̄betis i p̄p̄rys domib̄ facere. Un̄ r̄ Luc. 5. d̄r̄ q̄ leui se ē xp̄o diuiniū magnū i domo sua. Sc̄do cū dic̄. (Aut ecclia dei r̄c.) Afferit cāz̄ q̄ eos inexcusabiles reddidit: quaz̄ p̄ria ē r̄ p̄t̄p̄t̄ ecclie dei. Et hāc p̄t̄ dicēs. (Aut eccliaz̄ dei cōtēnit̄) r̄ iō i ecclia p̄sumit̄ cenā v̄f̄az̄ ad māducādū. Et p̄t̄ h̄ sumi ecclia tā p̄ p̄gregatiōe fideliiuz̄ q̄z ēt p̄ domo sac̄a q̄ nō ē p̄tēnēda. s̄m illud ps̄. Domū tuā decet sc̄itudo. Et Je. 7. Nūqd̄ spelūca latronū facta ē dom' ista i q̄ inocatū ē nomē meū i oculis v̄ris. Isti aut̄ v̄trūq̄z p̄tēnēbāt dū p̄ntē p̄ntē fideliiū i loco sac̄o iuuiā celebrabāt.

**C** Sc̄do p̄t̄ r̄ p̄t̄p̄t̄ primoz̄ i h̄ q̄ subdit̄. (Et p̄fundit̄ tis eos q̄ nō h̄t̄.) In h̄. n. paup̄es erubescēbat q̄ ip̄i esuriebāt i p̄spectu totū multitudinis alijs̄ laute comedēt̄

bis et bibentibus. De autem puer. 17. Qui despiciet pauperem exprobrat factori eius. Et Eccl. 4. Aiam esuriēte ne dispexerit. Deinde cum dicit. (Quid dicā rē.) Concludit eorum vituperationem dicēs. (Quid dicā vob) ex consideratione predictorum. Nūquid laudo vos? Et rīdet. Et si in alijs facti laudo vos in hō facti nō laudo. Et ē aduertēdū q̄ supra dū de habitu mulier loqueret saltē yronice laudauit eos dicēs. (Laudo vos q̄ p̄ oīa mei rē) Dic vero nec yronice vult eos laudare: q̄ i grauiorib⁹ delictis nullo mō sunt peccatores palpādi. Un̄ r̄ in ps. dī. Quī laudat peccatōr i desiderijs aīe sue r̄ iniqu⁹ bñdicif. Exacerbauit dñm peccatōr. Et Esa. 3. Popule me⁹ q̄ beatū te dicūt ipi te dēcipiūt. s̄z aliā vō expositionē arguūt d̄ alia culpa. In p̄mitina. n. ecclia fideles panē r̄ vinū offerēbāt q̄ secrabāt i sanguinez et corp⁹ xp̄i: q̄ b̄ iā secrat⁹ diuites q̄ multa obtulerāt eadē si bi repetebāt: r̄ sic ipi abudāter sumebāt paupib⁹ nihil sumētib⁹: q̄ nihil obtulerāt. De hac ḡ culpa apls eos h̄ rephēdit dicēs (Cōueniētib⁹ vob i vnu) iā nō ē. i. nō r̄igit iter vos dñicā cenā māducare. Lena. n. dñi ē cōis toti familie: vnusq̄sq; at v̄m sumit eā nō q̄si cōem: s̄z q̄si ppriā dū sibi vult v̄dicare qd̄ deo obtulit: r̄ hoc est qd̄ subdit. Unusq̄sq; p̄sumit. i. p̄sumptuose attentat ad māducādū cenā. s̄. dñi. i. panē r̄ vinū secratū. q̄si suā. i. q̄si ppriā v̄dicās. s̄. ea q̄ secrata sunt dño in suos vsus. Et ita seq̄ q̄ ali⁹. s̄. paup q̄ nihil obtulit. efurit. nihil. s̄. sumēs d̄ secratis. (Ali⁹ at̄). s̄. diues q̄ multa obtulit. ebri⁹ ē. ad l̄ram pp̄ h̄ q̄ nimiu⁹ sumpsit d̄ vino secrato qd̄. s̄. q̄si pprius reposcit. S̄z v̄ h̄ ē impossibile. qd̄ d̄ vino secrato alijs inebriet vel ēt nutria⁹ de pane: qm̄ post secrationē sub specieb⁹ panis r̄ vini nihil remanet: nisi substātia corpis xp̄i r̄ sanguis: q̄ nō p̄nt uerti i corp⁹ hoīs: ad h̄ q̄ ex eis nutria⁹ aut inebriet. Dicit ḡ qd̄ q̄ h̄ nō fit p̄ aliquā cōuersionē: s̄z p̄ solā imutationē sensuū hoīs ab accidētib⁹ panis r̄ vini q̄ remanēt post secrationē. Cōsueuerūt enī hoīes ex solo ciboꝝ odore confortari r̄ ex multo odore vini stupefieri r̄ q̄si inebriari. S̄z confortatio vel stupefactio q̄ puenit ex sola imutatione sensuū puo tpe durat: cū tñ post secrationē panis aut vini si vnus i magna q̄titate sumeret aut p̄is diu sustētaret hō pp̄ panē aut stupeficeret pp̄ vinū. Et p̄terea manifestū ē q̄ panis secrat⁹ i aliā substātia uerti p̄t ex h̄ q̄ p̄ putrefactionē resoluitur i pulueres: aut p̄ combustionē i cineres cū ad nutriēdū nihil aliōd regraf̄ q̄ q̄ cib⁹ uertat i substātia nutrimēti. Quidā ḡ posuerūt q̄ p̄is aut vinū secratū p̄nt uerti i aliōd: r̄ sic nutrire: q̄ remanet ibi s̄ba panis aut vini cū s̄ba corpis xp̄i r̄ sanguis. S̄z h̄ repugnat v̄bis scripture. Non .n. v̄z eēt qd̄ dñs dicit. Math. 26. Hoc ē. n. corp⁹ meū: q̄ h̄ demōstratū ē panis: s̄z poti⁹ eēt dicēdū. h̄. i. i h̄ loco est corp⁹ meū. Et p̄terea corp⁹ xp̄i nō icipit eē i hoc sacramēto p̄ loci mutationē: q̄ iā desineret eē i celo. Un̄ relinq̄ q̄ ibi icipiat eē p̄ uersionē alteri⁹. i. panis i ips: vñ n̄ p̄t eē q̄ remaneat s̄ba panis. Et iō aly dixerunt q̄ remanet ibi forma s̄balis panis ad quā p̄tinet opatio rei: et iō nutrit sicut r̄ panis nutrit. S̄z h̄ nō p̄t eē: q̄ nutrire ē cōuerti i s̄bam nutriti: qd̄ nō p̄petit nutrimēto rōne forme cui⁹ ē agere: s̄z magis rōne māe cui⁹ ē pati. Un̄ si esset ibi forma s̄balis panis nutrire nō posset. Aly vō dixerunt q̄ aer circūstās uertit vel i s̄bas nutriti vel i qd̄cūq; aliud h̄: s̄z h̄ nō posset fieri absq; multa d̄desatiōe aeris q̄ sensui latere nō posset. Et iō aly dixerūt q̄ diuina v̄tute ad h̄ q̄ sac̄m nō dēphendat i h̄ uersionib⁹ redit s̄ba p̄is: r̄ vini: s̄z v̄r ē impossibile: q̄ cū s̄ba panis uerfa sit i corpus xp̄i nō v̄r q̄ possit s̄ba panis redire: nisi ecōuerso corp⁹ xp̄i uerteret i panē. Et p̄terea si substātia panis redit aut h̄ ē manētib⁹ accidētib⁹ panis: r̄ sic siml̄ erit ibi s̄ba

panis r̄ substātia corpis xp̄i: qd̄ supra iprobatū ē. Nā taz diu est ibi substātia corpis xp̄i q̄ diu spēs manēt. Aut redit specieb⁹ nō manētibus: qd̄ ēt ē impossibile: q̄ sic eēt substātia panis absq; pp̄is accidētib⁹ nisi forte itelligat q̄ de terminio uersionis causaret ibi quādā māz q̄ sit s̄ba cū hui⁹ uersionis. S̄z meli⁹ ē: vt dicat q̄ sicut v̄tute cōsecratiōis miraculose p̄fert spēs panis r̄ vini: vt subsistat sine subiecto ad modū substātie: ita ēt eis miraculose p̄fert ex p̄nti q̄ agat r̄ patiat q̄cqd̄ agere aut pati possit substātia panis aut vini si adesset. Et hac rōe spēs ille panis r̄ vini p̄nt nutrire r̄ inebriare: sicut si eēt ibi substātia panis r̄ vini. Cetera nō mutāt a prima expositione.

Lectio.

V

**H**oc enim accipi a dño qd̄ r̄ tradidit vobis: qm̄ dñs iesus in qua nocte tradebatur accepit panē: r̄ gratias agens fregit r̄ dixit. Accipite r̄ māducate hoc est corpus meum qd̄ p̄ vobis tradit. Hoc facite in meam commemorationē.

Postq; apls redarguit corinthioꝝ inordinationes: q̄s p̄mittēbāt cōueniendo ad eucharistie sacramētū sumendū: hic agit de ipso sacramēto: r̄ primo agit de dignitate huius sacramēti. Sc̄do inducit fideles ad reuerenter sumendū ibi. (Itaq; quicumq; manducauerit r̄.) Circa primū duo facit. Primo cōmēdat auctoritatē doctrine quā daturus est. Sc̄do ponit doctrinā de dignitate hui⁹ sacramēti ibi. (Qm̄ dñs noster r̄.) Circa primū duo facit. Primo cōmēdat auctoritatē doctrine ex pte actoris q̄ est xp̄s dicens. Dixi q̄ iā nō est vobis dñicā cenā māducare. Sacramētū eucharistie dñicaz cenā vocās Ego enī accipi a dño. s̄. xp̄o q̄ est actor huius doctrine: nō ab aliquo puro hoīe. Gal. i. Paulus apls nō ab hoīb⁹ neq; p̄ hoīes: s̄z p̄ ih̄z xp̄s. Deb. z. Qui cū initiū accepisset enarrari p̄ dñz r̄. Sc̄do cōmēdat auctoritatē doctrine ex pte ministri q̄ ē ip̄e Paulus cū subdit: qd̄ r̄ tradidi vobis Esa. 71. Que audiui a dño exercitiū deo isrl̄ ānūciaui vobis. Sap. 7. Quā sine fictiōe didici r̄ sine inuidia cōico.

Deinde cū dicit. (Qm̄ dñs iesus) cōmēdat dignitates huius sacramēti tradens institutionē ipsius. Et p̄mo ponit institutionē. Sc̄do tēpus institutiōis cum dicit. (In qua nocte tradebat r̄.) Tertio modū instituendi ibi. (Accipit panē r̄.) Institutō aut sacramēti est ip̄e xp̄s. Un̄ dicit. (Qm̄ dñs noster iesus xp̄s r̄.) Dicitū est enī supra cū de baptismo ageret: q̄ xp̄s in sacramētis h̄z excellentie potestātē: ad quā quatuor pertinet. Primo qd̄ q̄ virtus r̄ meritū eius operat in sacramētis. Sc̄do q̄ i noīe eius sanctificet sacramētū. Tertio q̄ effectū sacramēti sine sacramēto prebere p̄t. Quarto institutio noui sacramēti. Specialiter tñ cōgruebat vt hoc sacramētū ip̄e in sua p̄sona institueret in quo corp⁹ r̄ sanguis ei⁹ cōmunicat. Unde r̄ ip̄e dicit Joā. 6. Panis quez ego doabo vobis caromea est pro mundi vita.

Deinde cū dicit. (Qua nocte tradebat.) Describit tēpus institutiōis huius sacramēti: qd̄ quidē agrum fuit. Primo quidē q̄tuz ad qualitātē tēporis. Fuit enī in nocte. Per virtutē enim huius sacramēti aīa illuminatur. Unde. i. reg. i. 4. dicit q̄ Jonathas intinxit virgā i fauiz mellis r̄ cōuertit manū suā ad os suuz: r̄ illuminati sunt oculi ei⁹: pp̄ qd̄ r̄ in ps. dī. Nox illuminatio mea in delictis meis. Sc̄do q̄tuz ad negociū qd̄ in illo tpe gerebat: q̄. s̄. qm̄ tradebat ad passiōes: p̄ quā trāsuit ad p̄ez: h̄ sacramētū: qd̄ ē memoriale passiōis: instituit. Un̄ dī Eccl. 29. Trāsī hoīes r̄ orna mēfaz: r̄ q̄ i manu hēs ciba ceteros.

## Ad corinthios I.

**C** Deinde cum dicit. (Accipit panem &c.) Ostendit modum institutionis: & primo ponit ea que fecit & dixit Christus instituendo hoc sacramentum. Secundo exponit ibi. (Quotiescumque. n. &c.) Circa primum duo facit. Primo agit de institutione sacri huiusmodi ad corpus Christi. Secundo quod ad eius sanguinem ibi. (Sic & calice &c.) Circa primum autem expositionem hinc oportet considerare necessitatem institutionis huiusmodi sacramenti. Est autem sciendum quod sacra instituta sunt propter necessitatem vite spiritualis. Et quod corporalia sunt quedam similitudines spiritualium: & sacramenta proportionari eis que sunt necessaria ad vitam corporalem. In qua primum inuenitur generatio cuius proportionatur baptismus: propter quem regeneratur aliquis in vitam spirituales. Secundo ad vitam corporalem regitur augmentum: propter quod aliquis producit ad quietudinem & virtutes perfectas: & huic proportionatur sacramentum confirmationis: in quo spiritus sanctus datur ad robur. Tertio ad vitam corporalem regitur alimentum: propter quod corpus hominis sustentatur. Et sicut vita spiritualis per sacramentum eucharistie reficitur. Item illud. In loco pasce ibi me collocavit: super aquam refectiois educavit me. (Est autem notandum quod generas non coniungit genito secundum substantiam: sed solummodo virtute: sed sicut in sacro baptismi quod Christus regenerat ad salutem: non est ipse Christus. sed sua substantia: sed solummodo secundum suam virtutem. Et in sacro eucharistie quod est spirituale alimentum Christus est. secundum suam substantiam. Continetur autem sub alia specie propter tria. Primo quod ne esset horribile fidelibus sumentibus hoc sacramentum si in propria specie carne hominis ederent: & sanguinem biberent. Secundo ne hoc ipsum esset despicibile fidelibus. Tertio ut cresceret meritum fidei: quod consistit in hoc quod credunt ea que non videntur. Traditur autem hoc sacramentum sub duplici specie propter tria. Primo quod propter eius perfectionem: quod cum sit spiritualis refectio oportet hinc spirituales cibum & spirituales potum. Nam & corporalis refectio non perficitur sine potu & cibo. Unde & supra. id. dictum est quod omnes eadem escas spirituales manducauerunt: & omnes eundem potum spirituales biberunt. Nam & corporalis refectio non perficitur sine cibo & potu. Secundo propter eius significationem. Est enim memoriale dominice passionis: propter quam sanguis Christi fuit separatus a corpore: & id in hoc sacro seorsum offertur sanguis a corpore. Tertio propter huius sacramenti effectum salutarem. Valeret enim ad salutem corporis: & id offertur corpus: & valet ad salutem anime: & id offertur sanguis. Nam anima in sanguine est. ut dicitur gen. 9. Offertur autem specialiter hoc sacramentum sub specie panis & vini: primo quod pane & vino communius utuntur homines ad suam refectioem. Et id assumunt in sacro hec: sicut aqua ad ablutionem in baptismo: & oleum ad unctionem. Secundo propter virtutes huius sacramenti. Nam panis confirmat cor hominis: vinus vero letificat. Tertio quod panis & ex multis granis fit: & vinum ex multis uvis significant ecclesie unitatem que constituitur ex multis fidelibus. Est autem hec eucharistia specialiter sacramentum unitatis & charitatis: ut dicit Augustinus super Iohannem. Vis autem visis circa hanc expositionem. Primo considerandum est quod Christus fecerit. Secundo quod dixerit ibi. (Et dixit &c.) Tria autem fecit. Primum quod designat cum dicit. (Accipit panem) Per quod duo significari possunt. Primo quod ipse volutarie passionem accepit: cuius hoc sacramentum est memoriale. Item illud Esa. 53. Oblatus est: quod ipse voluit. Secundo potest significari quod ipse accepit a prete potestatem perficiendi hoc sacramentum. Item illud Mat. ii. Da tradita sunt mihi a prete meo. Secundo tangit cum dicit. (Et gratias agens). In quo datur nobis exemplum gratias agendi de omnibus: que nobis diuinitus dantur. Item illud. i. ad thes. vlti. In omnibus gratias agite. Tertium tangit cum dicit. (Fregit) Esa. 58. Frange esurienti panem tuum. (Et sic videtur hoc esse dicitur usum ecclesie. Item quia prius consecrat corpus Christi & postea frangit. Item autem dicitur quod prius fregit postea protulit verba consecrationis. Et id quod dixerunt quod Christus consecrauit prius verbis alijs: et postea protulit verba quibus nos consecramus. Sed hoc non potest esse: quod sacerdos dum consecrat non profert ista verba quasi ex persona

sua: sed quasi ex persona Christi consecrantis. Unde manifestus est quod eisdem verbis quibus nos consecramus & Christus consecrauit. Et id dicendum est quod hoc quod hic dicitur. Et dixit: non est sumendum cosine quater quasi Christus accepit panem & gratias agens fregit: & postea dixerit verba que sequuntur: sed committenti quod dum accepit per panem gratias agens fregit & dixit. Et id cum Mat. 26. dicat quod Christus accepit panem & benedixit ac fregit. Aplos non curauit hic de benedictione facere mentionem intelligens nihil aliud esse illam benedictionem quam hoc quod dominus dixit hoc est corpus meum.

**C** Deinde cum dicit. (Et dixit). Ostendit quod Christus dixerit in instituendo hoc sacramentum. In verbis autem primo quod dicitur in sacramento visum. Secundo expressit sacramenti veritatem. Tertio docuit mysterium. Usus quod dicitur sacramenti inuixit dicens. (Accipite). Quasi diceret non ex potestate vel merito humano competit vobis usus huius sacramenti: sed ex eminenti dei beneficio. Sap. 16. Angelorum esca nutriti sunt populum tuum dominus supra. 4. Quid habes quod non accepisti. Et determinat speciem usus cum dicit. (Et manducate). Jo. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis. Job. 31. Si non dixerunt viri tabernaculi mei quod det de carnibus eius ut saturerentur. Sciendum est tamen quod hec verba non sunt de forma consecrationis. Est enim hec differentia inter hec & alia sacramenta: quod alia sacramenta perficiuntur non quod in consecratione materie: sed in usu materie consecrate: sicut in ablutione aque: aut in unctione olei: seu crismatis: & hoc ideo: quod in materijs aliorum sacramentorum non est aliqua natura rationalis: que sit gratie sanctificantis susceptiua: & id in forma aliorum sacramentorum fit mentio de usu sacramenti: sicut cum dicitur. Ego te baptizo vel confirmo te crismate salutis &c. Sed hoc sacramentum perficitur in ipsa consecratione materie in qua continetur ipse Christus qui est finis totius gratie sanctificantis. Et id verba que continent ad usum sacramenti non sunt de substantia forme: sed solus illa que continent veritatem & continentiam sacramenti: que consequenter potest subdes. hoc est corpus meum.

**C** Circa que verba tria oportet considerare. Primo quod de re significata: propter hec verba: quod sit ibi corpus Christi. Secundo de veritate huius locutionis. Tertio videtur hec sit ueniens forma huius sacramenti. Circa primum considerandum est quod quod dixerunt corpus Christi non esse in hoc sacramento. Item veritatem: sed solum sicut in signo: sic exponentes quod hic dicitur. Hoc est corpus meum. id est. hoc est signum & figura corporis mei: sicut & supra. id. dictum est: petra autem erat Christus. id est. figura Christi. Sed hoc est hinc cum expresse dominus dicit Jo. 6. Caro mea uere est esca: & sanguis meus uere est potus. Unde alij dixerunt quod est ibi uere corpus Christi: sed simul cum substantia panis: quod est impossibile: ut supra ostensum est. Unde alij dixerunt quod est ibi solum corpus Christi substantia panis non remanente que annihilatur vel in pacentem materiam resoluatur. Sed hoc non potest esse: quod sicut Augustinus dicit in libro 83. q. de non est auctor tendendi in non esse. Secundo quod etiam per hanc positionem tollitur hoc quod substantia panis uertatur in corpus Christi: & sic corpus Christi non incipiat esse in hoc sacramento per uersionem alterius in ipsum: relinquitur quod incipiat ibi esse per motum localem: quod est impossibile: ut supra dictum est. Dicitur dicere quod corpus Christi uere sit in hoc sacro per uersionem panis in ipsum. Considerandum tamen quod hec uersio differt ab omnibus uersionibus que sunt in natura. Actio enim nature presupponit materiam: & id est actio non se extendit nisi ad imutandum aliquid secundum formam vel substantialem vel accidentalem. Unde omnis uersio naturalis dicitur esse formalis. Sed deus qui facit hanc uersionem est actor materiae & forme: & id tota substantia panis materia non remanente: potest uerti in totam substantiam corporis Christi. Et quod materia est indiuiduationis principium: totum hoc indiuiduum signatum quod est substantia particularis uertitur in aliam substantiam particularem: propter quod dicitur ista uersio substantialis seu transubstantiatio. Conuenit igitur in hac uersione dicitur eius quod accidit in uersionibus naturalibus: in quibus manente subiecto fit transmutatio iterum



circa accidētia. hic autēz trāsmutata substātia manēt acci-  
dētia sine subiecto virtute diuina que sicut causa p̄ma su-  
stētat ea sine causa materie que est substātia causata ad B  
q̄ corpus xpi ⁊ sanguis sumatur i specie aliena ratiōibus  
supradictis. ⁊ quia ordie quodā accidētia referunt ad sub-  
stātia. ideo dimēsiōes sine subiecto remanēt ⁊ alia accidē-  
tia remanēt in ipsis dimēsiōibus sicut i subiecto. Si autē  
sub illis dimēsiōibus in illa substātia remaneat nisi corp⁹  
christi dubius potest esse de fractiōib⁹ hostie cōsecrate. cū  
corpus xpi gloriōsū sit. ⁊ p̄sequēs ifragibile. Un̄ nō po-  
test huic fractiōi substare: s̄ nec etiā aliōd pōt fingi qd sub-  
sistet: qz sacrm̄ veritatis nō decet aliq̄ fictio. Un̄ nihil sen-  
su percipit in hoc sacro: qd nō sit ibi s̄z veritatē. Sēnsibilia  
enī p̄ se sunt qualitates: que qdē remanēt sicut p̄us fuerāt  
in hoc sacro vt est dictū. Et ideo aly dixerūt q̄ est qdē ibi  
vere fractio sine subiecto. vñ nihil ibi frāgitur. Sed nec B  
dici pōt. qz cū fractio sit in genere passiōis q̄ habet debili⁹  
esse q̄z qualitas nō potest esse in hoc sacro sine subiecto sic  
nec qualitas. Un̄ restat dōm q̄ fractio illa fundatur sicut  
in subiecto in dimēsiōibus panis ⁊ vini remanētibus. cor-  
pus autem xpi nō attingitur ab h⁹ fractiōe: qz totū rema-  
net sub qualz parte dimēsiōnū diuisarū. Qd̄ qdēz hoc mō  
cōsiderari pōt. Nam corpus xpi est i hoc sacro ex cōuersio-  
ne substātie panis in ipsum. Nō aut fit cōuersio ratione di-  
mēsiōnū. Nā dimēsiōes panis remanēt. s̄z solū ratiōe sub-  
stātie. Un̄ ⁊ corpus christi est ibi ratiōe sue substātie. non  
autē ratiōe suarū dimēsiōnū: licet dimēsiōes eius sint ibi  
ex cōsequēti iquātuz nō separātur a substātia ipsius. Quā-  
tum autē ad naturā substātie pertinet tota est sub qualibz  
parte dimēsiōnū. Un̄ sicut ante cōsecrationē tota veritas  
substātie ⁊ natura panis erat sub qualibz pte dimēsiōnū:  
ita post cōsecrationē totuz corpus xpi est sub qualibet pte  
panis diuisi. Significat aut hostie cōsecrate diuisio. p̄mo  
qdē passiōē xpi: per quā corpus eius fuit vulneribus fra-  
ctū. s̄z illud ps. Soderūt manus meas ⁊ pedes meos. Se-  
cūdo distributionē donoz xpi ex ip̄o p̄grediētū: s̄z illud  
ifra. iz. Diuisiōes grarū sunt. Tertio diuersas ptes ecclie.  
Nā eoz q̄ sunt mēbra xpi qdaz adhuc in hoc mūdo pegri-  
nātuz qdā viuūt i glia cū xpo ⁊ q̄tuz ad aiaz ⁊ q̄tū ad cor-  
pus. qdā aut expectāt finalē resurrectionē i fine mūdi: ⁊ B  
significat diuisio hostie in tres ptes. ¶ Sc̄do cōsiderādū  
est de vitate huius locutiōis. videt enī hec locutio esse fal-  
sa. Hoc est corpus meuz. Cōuersio enī panis in corpus xpi  
fit in termino prolatiōis hoz vboz. Tūc enī cōplet signifi-  
catio huius locutiōis. Forme enī sacroz significādo effici-  
unt: ⁊ ideo seq̄tur q̄ in principio locutiōis qñ dicit q̄ nō sit  
ibi corpus xpi: sed sola substātia panis que demonstratur p̄  
hoc p̄nomē: hoc. qd̄ est demonstratiū substantie. Idez ergo  
hoc cū dicit. Hoc est corpus meū. ac si diceret substā-  
tia panis est corp⁹ meū: quod manifeste falsuz est. Dixerūt  
ergo qdā q̄ sacerdos hec verba māliter ⁊ recitatiue pfert  
ex p̄sona xpi. ⁊ ideo demonstratio hui⁹ p̄nominis nō referē  
ad p̄ntem mām vt ex hoc locutio falsa reddat s̄m q̄ obie-  
ctio p̄cedebat. Sed B nō pōt stare. p̄mo qdē qz si hec lo-  
cutio nō applicet ad p̄ntē mām nihil faciet circa eā: qd̄ est  
falsum. Dicit enī Aug. super Jo. Accedit verbū ad elemē-  
tū ⁊ fit sacramētuz. Un̄ necesse est dicere q̄ verba ista for-  
maliter accipiātur referēdo ea ad p̄ntem materias. Pro-  
fert autem ea sacerdos ex p̄sona xpi: a quo virtutē sumpse-  
rūt: ad ostēdēdū q̄ eādez efficaciam nūc habēt sicut quā-  
do christus ea ptulit. Nō enī virtus his v̄bis collata eua-  
nescit: neqz temporis diuersitate: neqz ministroz varieta-  
te. Sc̄do. qz eadem difficultas remanet de p̄ma prolatiōe  
qua christus ea ptulit. Ideo aly dicit q̄ sensus huius est.  
Hoc est corpus meū. i. h̄ panis designat corp⁹ meū: vt ly B

designet id qd̄ est in principio locutiōis. S̄z hoc ēt eē nō po-  
test. qz cū sacra efficiat qd̄ figurat hec v̄ba nihil efficiūt ni-  
si qd̄ significat. Sc̄do. qz ex hoc sequeret q̄ per hec verba  
nihil efficiet q̄z q̄ corpus xpi esset ibi sicut sub signo: qd̄  
supra improbatum est. Et ideo aly dicit q̄ ly hoc facit de-  
mōstrationē ad intellectum ⁊ demōstrat id quod erit in fi-  
ne locutiōis. i. corpus christi. Sed nec hoc videtur cōueni-  
enter dici: quia s̄m hoc sensus esset: corpus meum est cor-  
pus meum. quod nō sit per hec verba. cūz hoc ante verba  
cōsecratiōis fuerit verū. Et ideo aliter dicēdum est q̄ for-  
me sacramētoz nō soluz sunt significatiue: sed etiāz fa-  
ctiue. faciēdo enim efficiūt. In omni autē factiōe oportet  
subyici aliquid cōmune tāq̄ p̄ncipium. Cōmune autem  
in hac cōuersiōe nō est aliqua substātia: sed accidētia que  
⁊ p̄us fuerūt: ⁊ postea manēt: ⁊ ideo ex parte subiecti i hac  
locutiōe nō ponitur nomē quod significat certam speciez  
substātie: sed ponitur p̄nomē quod significat substātiā  
sine determinata specie. Est ergo sensus. Hoc: id est cōtētuz  
sub his accidētibus est corpus meuz. ⁊ hoc est quod fit per  
verba cōsecratiōis. Nam ante cōsecrationē id quod erat  
cōtētum sub his accidētibus nō erat corpus christi. quod  
tamē sit corpus christi per cōsecratiōez. ¶ Tertio autem  
oportet cōsiderare quomodo est hec cōueniēs forma hui⁹  
sacramēti. Nam hoc sacramētuz vt dictum est nō cōsistit  
in vsu materie: sed in cōsecratiōe ipsius. Cōsecratio autēz  
nō fit per hoc q̄ materia cōsecrata soluz suscipiat aliquaz  
virtutem spirituales: sed per hoc q̄ trāsubstātiatur s̄z eē  
in corpus christi. ⁊ iō nullo alio verbo vtēduz fuit nisi ver-  
bo substātiuo: vt dicatur hoc est corpus meuz. Per hoc. n.  
significat id qd̄ est finis: qd̄ significādo efficiūt.

¶ Deide cūz dicit. (Quod pro vobis tradetur.) Tāgit my-  
sterium huius sacramēti. Est enīz hoc sacramētū represen-  
tatiuum diuine passiōis: per quaz corpus suum tradidit in  
mortē pro nobis: s̄m illud Esa. 50. Corpus meuz dedi per-  
cutiētibus. Et Ephe. 5. Tradidit semetipsuz pro nobis. Et  
vt ostēdat rationem frequētādi hoc mysterium subiūgit.  
Hoc facite in meam cōmemorationē. hoc recolēdo. s. taz  
magnuz b̄nficium quo pro vobis me tradidi in mortem.  
Unde ⁊ Tren. 3. dicitur. Recordare paupertatis mee ab-  
sinthy ⁊ fellis. Et in. ps. Memoriam fecit mirabiliuz suo-  
rum misericors ⁊ miserator dominus escam dedit timen-  
tibus se. ¶ Lectio. VI.



Smiliter ⁊ calicem postq̄ cenauit di-  
cens. Hic calix nouum testamētū est  
in meo sanguine. Hoc facite quotiens  
cunqz bibetis in meam cōmemoratio-  
nem. Quotienscunqz enim manducabitis pa-  
nem hunc ⁊ calicem bibetis: mortem domini  
annunciabitis donec veniat.

¶ Postq̄z apls posuit institutiōez hui⁹ sacri q̄tū ad cōse-  
cratiōez corpis. hic pōit institutiōez ei⁹ q̄tū ad sanguis cōse-  
cratiōez. Et p̄ pōit ordinē institutiōis. Sc̄do v̄ba cū dicit. (Hic  
calix ⁊c.) Ordo at̄ attēdit q̄tū ad duo. p̄rio ad cōmitā-  
tiā v̄triusqz sp̄ei. cū dicit. (S̄l ⁊ calicē.) Utrūqz. n. ē de p̄se-  
ctiōe hui⁹ sacri. tū p̄ p̄fectiōez refectiōis. tū p̄ rep̄itatio-  
nē passiōis. tū p̄ efficiētā salutis aie ⁊ corpis: vt supra di-  
ctū ē: s̄z si p̄us cōsecrat in B sacro corp⁹ xpi: ⁊ postea sanguis  
videt seq̄ q̄ ante cōsecratiōez sanguis corp⁹ xpi in B sacro  
sit exāgue. Qd̄ qdā icōueniēs reputātes dixerūt q̄ due for-  
me se expectāt i efficiēdo: ita. s. qz p̄ma forma cōsecrationis  
corpis nō cōseq̄t suū effectū añq̄ p̄ficiat forma cōsecratiōis  
sanguis. sic ēt dēzē q̄ v̄ba q̄ p̄ferūt i cōsecratiōe corpis si cōse-  
quūt suū efficiētū vsqz ad finē prolatiōis v̄boz. S̄z B nō ē s̄lle

## Ad corinthios I.

Nam significatio verborum quibus consecratur corpus christi non completur nisi in termino prolationis eorum. Et quia verba sacramentalia significatio efficiunt: ideo non possunt habere effectum ante terminum prolationis. Tunc autem habet plenam significationem etiam antequam proferatur verba consecrationis sanguinis. et ideo necesse est quod etiam tunc habeant suum effectum. Alioquin sacerdos peccaret statim post verba consecrationis proponens hostiam non consecratam populo adorandam. Nisi iam esset corpus christi: quod induceret populum ad ydolatriam. ¶ Est ergo verum quod ante consecrationem sanguinis est in hoc sacramento corpus christi non sine sanguine. ¶ Sciendum est enim quod in hoc sacramento dupliciter aliquid est. Uno modo ex vi consecrationis illud. scilicet in quod terminatur conversio panis et vini: sicut per formam consecrationis significatur. et sic sub specie panis est corpus christi. Alio modo est aliquid in hoc sacramento ex reali concomitantia sicut diuinitas verbi est in hoc sacramento propter insolubilem unionem ipsius ad corpus christi: licet nullo modo substantia panis in diuinitatem conuertatur. Et similiter est ibi anima que coniuncta est realiter ipsi corpori. Si vero in triduo mortis christi fuisset corpus christi ab aliquo apostolorum consecratum non fuisset ibi anima que tunc realiter erat a corpore separata. Et ideo verum est de sanguine. Nam sub speciebus panis ex vi consecrationis est corpus christi in quod substantia panis conuertitur. Sanguis autem est ibi ex reali concomitantia: quia nunc realis sanguis christi non est ab eius corpore separatus: et eadem ratio sub specie vini est sanguis christi ex vi consecrationis: corpus autem ex reali concomitantia: ita quod sub utraque specie est totus christus. Si vero tempore passionis quando sanguis christi erat ex corpore effusus fuisset hoc sacramentum ab aliquo apostolorum perfectum sub panis specie fuisset solum corpus christi ex sanguine: sub speciebus autem vini fuisset solus sanguis christi. ¶ Secundo attenditur ordo per comparisonem ad cibos materiales: quoniam nam preceperant ubi subdit. Postquam cenauit. quod videtur signare addidisse. Nam christus corpus suum tradidit inter cenam. Unde Mat. 26. dicitur. Qui cenantibus illis accepit iesus panem etc. Sed sanguinem dedit expresse post cenam. Unde et Luc. 22. dicitur. Similiter et calicem postquam cenauit dicens etc. Cuius ratio est: quia corpus christi representat mysterium incarnationis que facta est adhuc legalibus obseruantis statum habentibus iter quas precipua erat cena agni paschalis. Sed sanguis christi in sacramento directe representat passionem per quam est effusus per quam sunt terminata omnia legalia. Unde Heb. 9. dicitur. Quod per proprium sanguinem introiit semel in sancta eterna redemptione inuenta.

¶ Deinde ponit verba dicens. (Dic calix etc.) Et primo demonstrat veritatem huius sacramenti. Secundo iniungit usum. ibi. (Hoc facite etc.) Quatum ergo ad primum dicit. (Dic calix etc.) Quod quidem dupliciter sumi potest. Uno modo metaphorice: ut scilicet ponatur continens pro contento. quod dicitur. Lotetum in hoc calice quod conuenientius ponitur in consecratione vini quod ratione sue humiditatis indiget alijs terminis contineri quam in consecratione panis qui ratione sue siccitatis proprijs terminis continetur. Alio modo potest accipi metaphorice ut sit sensus. Sicut calix inebriat et perturbat ita et passio. Unde Mat. 22. dicit. Potestis bibere calicem quem bibiturus sum. Et Mat. 26. Traseat a me calix iste. Est ergo sensus. Dic calix. id est contentum in hoc calice. vel hec mea passio. Est nouum testamentum in meo sanguine. Unde considerandum est quod testamentum dupliciter sumitur in scripturis. Uno modo coniter pro quolibet pacto. quod quidem testibus confirmatur. et sic considerandum est quod deus dupliciter pactus inuit cum humano genere. Uno modo promittendo bona temporalia et a malis temporalibus liberando: et hoc vocatur vetus testamentum vel pactus. Alio modo promittendo bona spiritualia et a malis op-

positis liberando: et hoc vocatur testamentum nouum. Unde dicitur Jer. 31. Seriam domui israel et domui iuda fedus nouum: non sicut pactum quod pepigi cum patribus vestris ut educerem eos de terra egypti: sed hoc erit pactum. Dabo legem meam in visceribus eorum et ero eis in deum. Est autem considerandum quod apud antiquos erat consuetudo ut alicuius vitime sanguine funderet ad confirmationem pacti. Unde Gen. 31. Legitur quod postquam inierunt fedus laban et iacob: imolatis victimis in morte vocauit fratres suos. Unde et Exo. 24. Legitur quod moyses sumptus sanguinem resperxit in populum et ait. Sic est sanguis federis quod pepigit dominus vobiscum. Sicut ergo vetus testamentum seu pactus confirmatum est sanguine figurati tauro: ita nouum testamentum seu pactum confirmatum est in sanguine christi qui per passionem est effusus. Et in hoc calice sacrum taliter continetur. Alio modo testamentum accipitur magis stricte pro dispositione hereditatis percipiende quam necesse est secundum leges certo numero testium confirmare. Non autem testamentum sic acceptum confirmatur nisi per mortem: quia ut apostolus dicit Heb. 9. Testamentum in mortuis confirmatum est: alioquin nodum valet dum viuunt qui testamentus est. Sanguis autem primo quidem dispositionem fecerat de eterna hereditate percipienda: sed sub figura temporalium bonorum quod pertinet ad vetus testamentum: sed postmodum fecit nouum testamentum expresse promittens hereditatem eternam quod quidem confirmatum est per sanguinem mortis christi. Et ideo dominus hic dicit. Sic calix nouum testamentum est in meo sanguine. quod dicitur. Per id quod in hoc calice continetur commemorat nouum testamentum per christi sanguinem confirmatum. Est autem aduertendum quod eadem verba que hic apostolus ponit. habentur Luc. 22. Nisi quod ibi addit qui pro vobis effundetur. Lucas enim discipulus fuit pauli et eum in conscriptione euangelij est secutus. Sed Mat. 26. dicitur. Sic est enim sanguis meus noui testamenti qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Eadem verba ponuntur in Marco. 14. Dicit ergo quidam quod quatuordecim foris verborum proferatur que sunt scripta in canone sufficere ad consecrationem. Probabilius autem dici videtur quod illis solis verbis perficitur consecratio: quibus ecclesia vtitur ex traditione apostolorum structa. Euangeliste enim verba domini recitare intendunt quantum pertinet ad rationem historie: non autem secundum quod ordinatur ad consecrationem sacrorum quas in occulto habebant in primitiua ecclesia propter infideles. Unde Dionysius dicit in vltima ecclesiastica hierarchie. Perfectiorem inuocationem non est fas in scripturis exponere: neque mysticum ipsarum ante factas in ipsis ex deo virtutes ex occulto in communi adducere. ¶ Sed circa ista verba: quibus ecclesia vtitur in consecratione sanguinis: quod dam opinatur quod non omnia sint de necessitate forme: sed solum quod dicitur. Sic est calix sanguis meus: non autem residuum quod sequitur noui et eterni testamenti mysterium fidei quod pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Sed hoc non videtur conuenienter dici. Nam totum illud quod sequitur est quoddam determinatio predicati. Unde et ad eiusdem locutionis sententiam seu significationem pertinet. Et quia ut sepe dictum est forme sacrorum signando efficiunt: totum pertinet ad vim effectiua forme. Nec obstat ratio quod inducit: quia in consecratione corporis sufficit quod dicitur. Hoc est corpus meum: quia sanguis seorsum consecratur spiritualiter repletur passionem christi per quam eius sanguis separatur a corpore: et ideo in consecratione sanguinis oportuit exprimeretur christi passionem virtutem que attenditur. Primum quod respectu nostre culpe quam christi passio abolet: secundum illud Apoc. 1. Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Et quantum ad hoc dicitur. Qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Effusus est siquidem sanguis in remissionem peccatorum non solum pro multis sed et pro omnibus: secundum illud prime Iohannis. 2. Ipse est propiciatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum: sed etiam pro totius mundi. Sed quia quidam se reddunt indignos ad recipiendum talem effectum: quantum ad efficaciam dicitur esse effusus pro multis in quibus habet effectus pas-

sio xpi. Dicit aut signater pro vobis et pro multis: quia hoc sacramentum valet in remissione peccatorum summentibus per modum sacramenti. quod notatur signater cum dicitur. Pro vobis quibus dixerat accipite. Valet etiam per modum sacrificii multis non summentibus pro: quibus offertur quod significatur cum dicitur. Et pro multis. Secundo virtus eius consideratur per comparationem ad vitam iusticie: quam facit per fidem: secundum illud Romanorum 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem que est in christo iesu que proposita est pro peccato per fidem in sanguine ipsius. Et quantum ad hoc dicitur. Mysteriorum. i. occultum fidei: quia scilicet fides passionis christi erat occulta in omnibus sacrificiis veteris testamenti: sicut veritas in signo. Hoc autem ecclesia habet ex traditione apostolorum cum in canone scripture non inueniatur. Tertio virtus eius attenditur quantum ad vitam glorie in qua per passionem christi introducit. secundum illud Hebræorum 10. Dabentes fiduciam in introitu sanctorum in sanguine christi. Et quantum ad hoc dicitur. (Noui et eterni testamenti.) Eterni si quidem: quia est dispositio de hereditate eterna. Noui autem ad veteris: quia temporalia promittebat. Unde Hebræorum 9. dicitur. Ideo noui testamenti mediator est ut morte intercederet re promissionem acciperent qui vocati sunt eterne hereditatis.

Deinde cum dicitur. (Hoc facite etc.) Iniungit usus huius sacramenti dicens. Hoc facite quotiescumque sumetis in mea commemoratione. i. in memoria mee passionis. Unde et Tereus 3. dicit propheta. Memoria memor ero et tabescet in me anima mea. Et Esaias 43. Miserationem domini recordabor. Est autem notandum quod in calice principaliter quidem debet poni vinum rationibus supradictis. Debet autem apponi et aqua. Probabile enim est quod christus in cena vinum mixtum discipulis dedit propter consuetudinem terre illius in qua ut temperet fortitudinem vini ab omnibus vinum bibitur aqua mixtum. Unde et Proverbia 9. Sapientia dicit. Bibite vinum quod miscui vobis. Nihilominus tamen aqua vino mixta significat populum christianum christo per passionem coniunctum: secundum illud Apocalypsis 17. Aquæ populi sunt et gætes. Et participatio sanguinis christi a fidelibus pertinet ad usus sacramenti qui non est de necessitate huius sacramenti. Sed potest vinum consecrari absque aqua: licet peccet qui sic consecrat non seruans ritum ecclesie. Et id si sacerdos ante consecrationem vini aduertat quod aqua non fuerit appositae calici debet apponere. Si vero post consecrationem aduertat non debet apponere: sed debet perficere sacramentum. Nihil enim post consecrationem est sanguini christi miscendum: quia talis promixtio non potest esse sine qualicumque corruptioe vini consecrati: quod pertinet ad crimen sacrilegi. Dicit autem quidam quod cum de latere christi pendentis in cruce fluxerit sanguis et aqua. ut legitur Iohannis 19. Sic vinum conuertitur in sanguinem: ita aqua in aqua. Sed hoc non competit: quia in illa aqua figuratur ablutio que est per baptismum. Et id alii dicunt quod facta conuersioe vini in sanguinem aqua remanet in sua substantia. et circūregitur accidentibus vini. Sed nec competit: quia aqua admiscetur vino ante consecrationem: quoniam non differt ab alio vino. Unde non seorsum manet sed permiscetur. Et id videri potest quod aqua conuertitur in vinum: et sic totum conuertitur in sanguinem christi. Propter quod mos est modicum de aqua apponere et precipue si sit vinum debile quod non potest nisi modicum aque in seipsum conuertere.

Deinde cum dicitur. (Quotiescumque etc.) Exponit verba domini que dixerat. Hoc facite in mea commemoratione dicentes. (Quotiescumque. n. manducabitis panem hunc etc.) Et dicit panem pro specie re manentes. Dicit autem hunc pro idem numero corporis signatum et pretium. Et calicem. scilicet hunc bibetis mortem domini annuntiabitis repentinam. scilicet eam per sacrificium. Et hoc donec veniat. i. usque ad ultimum eius aduentum in quo datur intelligi quod ritus ecclesie non cessabit usque ad finem mundi: secundum illud Matthei 28. Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi. Et Lucæ 21. Non peribit generatio hec. scilicet ecclesie donec omnia fiant.

LECTIO. VII.



Itaque quicumque manducaverit panem et biberit calicem domini indigne: reus erit corporis et sanguinis domini. Probet autem seipsum homo. et sic de pane illo edat et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne: iudicium sibi manducat et bibit. non diiudicans corpus domini. Ideo iter vos multi infirmi et imbecilles et dormiunt multi. Quod si nos metipsos diiudicaremus: non utique iudicaremur. Dum iudicamur autem a domino corripiamur: ut non cum hoc mundo damnemur. Itaque fratres mei cum conueritis ad manducandum iuciter expectate. Si quis esurit domini manducet ut non in iudicium conueniatis. Cetera autem cum venero disponam.

Postquam apostolus ostendit dignitatem huius sacri: hic excitat fideles ad sumendum illud reuerenter: et primo ponit periculum quod imminet indigne summentibus. Secundo adhibet salutare remedium ibi. (Probus autem etc.) Dicit ergo primo. Itaque ex quo hoc quod sacramentum manducatur est corpus christi: et quod bibitur est sanguis christi. Quicumque manducaverit hunc panem vel biberit calicem domini indigne reus erit corporis et sanguinis domini. In quibus verbis primo considerandum est qualiter aliquis indigne manducat et bibit: quod quidem secundum Beato conuenit dupliciter. Primo quidem quantum ad celebrationem huius sacri: quia aliquis aliter celebrat sacramentum eucharistie quam a christo traditum est. puta si offerat in hoc sacro alium panem quam triticum vel alium liquorum quam de vite. Unde Leviticus 10. Dicitur quod nadab et abiud filii Aaron obtulerunt coram domino ignem alienum quod eis preceptum non erat: egressusque ignis a domino deuorauit eos. Secundo ex hoc quod aliquis non deuota mente accedit ad eucharistiam. que quidem idoneo quibus est veniale. puta cum aliquis distrahit mente ad secularia negocia accedit ad hoc sacramentum habitualiter retinens debitam reuerentiam ad ipsum: et talis inde deuotio impedit fructum huius sacri qui est spiritualis resectio: non tamen facit reum corporis et sanguinis domini: sicut hic apostolus loquitur. Quedam vero ideuotio est peccatum mortale: quia scilicet est cum contemptu huius sacri. putat dominus. Malac. 1. Vos polluistis nomen meum in eo quod dicitis. Mensa domini contaminata est: et quod supponitur correptibile. Et de tali ideuotioe loquitur Beato. Tertio modo dicitur aliquis indignus ex eo quod cum voluntate peccandi mortaliter accedit ad eucharistiam. Dicitur enim Leviticus 21. Non accedat ad altare qui maculatus habet. Intelligitur aliquis maculatus peccati huius quod diu est in voluntate peccandi: quod tamen tollitur per penitentiam. Per contritionem quidem que tollit voluntatem peccandi cum proposito confitendi et satisfaciendi quantum ad remissionem culpe et pene eterne. per confessionem autem et satisfactionem quantum ad totalem remissionem pene et reconciliationem ad membra ecclesie. Et id in necessitate quidem: puta quoniam aliquis copiam confessionis huius non potest sufficere contritio ad summationem huius sacri. Regulariter autem debet confessio precedere cum aliqua satisfactione. Unde in libro de ecclesiasticis dogmatibus dicitur. Communicaturus satisfaciatur lacrymis et orationibus: et confidens de domino mundi: accedat ad eucharistiam intrepidus et securus. Sed hoc de illo dico quem capitalia peccata et mortalia non grauant. Namque que mortalia crimina post baptismum commissa premunt horrore prius publica penitentia satisfacienda: et ita sacerdotis iudicio reconciliatum conuersioni sociari: si non vult ad condemnationem eucharistiam percipere. Sed videtur quod peccatores non indigne accedant ad hoc sacramentum. Nam in hoc sacro sumitur christus qui est spiritualis medicus qui de se dicit. Matthei 9. Non est opus valentibus me

## Ad corinthios I.

dictus: sed male habetibus. **S**z dōz q hoc sacramētū ē spūrituale nutrimentū: sicut baptisimus est spūalis natiuitas. Nascit aut aliq ad hoc vt uiuat s3 nō nutrit nisi iā uiuū: r iō hoc sacfz nō cōpetit pctōribus q nōdū uiuūt p gratiā: cōpetit eis tamē baptisimus. Et preterea eucharistia est sacramētū charitatis r ecclīastice vnitatis: vt dicit Aug. super Jo. Cū igit pctōr careat charitate r sit separatus merito ab ecclīe vnitatis: si accedat ad hoc sacramētū falsitate cōmittit duz significat se hēre charitatē quā nō hz. Qz tamē pctōr qnq; hz fidē huius sacramēti licitū est ei hoc sacfcm inspiciere: qd oīo ifidelibus denegat: vt Dionysius dicit. 3<sup>o</sup> ca. ecclīastice hierarchie. **S**cdō cōsiderādū est quō ille q idigne sumit hoc sacfz sit reus corpis r sanguis dñi. Nō qdē in glo. triplr exponit. Uno mō māliter. Incurrit enī reatū ex pctō cōmissio circa corp<sup>o</sup> r sanguinē dñi: prout in b sacfō p̄tinet: qd idigne sumit. r ex hoc eius culpa aggrauatur. Tāto est enī culpa grauior q̄to maior est p̄tra quē peccat. Heb. 10. Quāto magl putatis deteriora mereri supplicia eū q filiū dei p̄culauerit r sanguinē testamēti pollutū duxerit. **S**cdō expōit p̄ similitudinē vt sit sensus. Reus erit corporis r sanguis dñi r mortis dñi penas dabit: hoc est ac si xpm occiderit puniet: fm illud Heb. 6. Rursum crucifigētes sibi metipsos filiū dei r ostentui habētes. **S**z fm hoc videt grauisimū esse pctm̄ eoz qui idigne sumunt corpus xpi. **S**z dōm q pctm̄ aliqō hz grauitatem duplr. Uno<sup>o</sup> ex ipsa spē pcti q sumit ex obiecto. r fm hoc grauius ē peccatū qd p̄tra dīnitatē cōmittit. puta ifidelitas blasphemia vel aliqd hz qd cōmittit cōtra humanitatem xpi. Unī r ipse dñs Mat. 12. Qz qui dixerit verbū p̄tra filiūz hoīs remittet ei. q aut dixerit cōtra spūm̄ scūm nō remittet ei. Et iterū grauius est pctm̄ qd cōmittit p̄tra humanitatē in p̄pria spē q̄ sub spē sacfī. Alio mō grauitas pcti attendit ex pte peccātis. Magis aut peccat q ex odio aut inuidia vel ex q̄cūq; malicia peccat sic peccauerunt illi q xpm crucifixerūt q̄ q peccat ex ifirmitate: sicut iterduz peccat illi qui idigne sumunt hoc sacfcm. Nō ergo p hoc itelligit q pctm̄ idigne sumentiū hoc sacfcm cōparet pctō occidentiū xpm fm equalitatē: s3 fm similitudinē speciei: qz vtrūq; est circa eundē xpm. Tertio mō exponit. Reus erit corporis r sanguinis dñi. i. corpus r sanguis dñi faciēt eū reū. Ita enī bonū male sumptū nocet sic pdest malūz quo qs bñ vit: sic stimulus sathane paulo. Per hec at verba excludit error quozūdā dicētū q q̄ statiz hoc sacfcm tāgīf a labys pctōris desinit sub eo eē corpus xpi. **C**ōtra qd est qd apls dicit. Quicūq; māducauerit panē hūc vel biberit calicē dñi idigne. **S**cdm enī p̄dictā opinionē nullus idignus māducaeret vel biberet. **C**ōtrariatur aut p̄dicta opio veritati h<sup>o</sup> sacfī fm quā tādiū corpus r sanguis xpi manēt in sacfō q̄ diu remanēt spēs in quocūq; loco existāt.

**C** Deide cū dicit. (Probet aut rē.) Adhibet remediū p̄tra p̄dictū piculū. Et pmo ponit remediū. **S**cdō assignat rōnē ibi. (Qui enī māducat rē.) Tertio rōnē māifestat p signū ibi. (Jō iter vos rē.) **D**ic̄ ḡ pmo. Qz tm̄ reatū icurrit qui idigne sumit hoc sacfcm: iō necesse est: vt pmo homo seipm̄ p̄bet. i. diligēter examinet suam p̄sciam ne sit in eo volūtas peccādi mortaliter vel aliqō pctm̄ p̄teritū de quo nō sufficīeter penituerit: r sic post diligētē examinationē de pane illo edat r de calice bibat: qz digne sumētibus nō est venenū s3 medicīa. Gal. vlt. Opus aut suūz p̄bet vnusquisq; 2<sup>a</sup> Cor. 13. Si estis in fide xpi: vos p̄bate.

**C** Deide cū dicit. (Quicūq; n. māducauerit rē.) Assignat rōnē p̄dicti remediū dicēs. Jō p̄batio p̄exigitur. Qui enī idigne māducat r bibit iudiciū. i. cōdemnationē sibi māducat r bibit: sic dī Jo. 5. Resurgēt qui male egerunt in resurrectionē iudiciū. Nō diuicias corpus dñi. i. ex eo q nō

discernit corpus dñi ab alijs idifferenter ipm̄ assumēs: sic alios cibos. Leui. 22. Dis homo q accesserit ad ea que cōsecrata sunt in quo est imūdia pibit corā dño. **C** Sz cōtra videt eē qd dīc̄ Joan. 6. Qui māducat me uiuūt p̄pter me. **C** Sz dōm est q duplex est modus māducati hoc sacramētū. s. spūalis r sacramētalis. Quidam ḡ māducat sacramētālī r spūaliter: qui. s. ita sumūt hoc sacfcm q etiā rē sacramēti participāt. s. charitatē p̄ quaz est ecclīastica vnitatis. Et de talibus itelligit verbū dñi iductū. qui māducat me uiuūt p̄pter me. Quidā vero māducat sacramētālīter tm̄: qui. s. ita hoc sacfz percipiūt q rē sacfī. i. charitatē nō habēt: r de talibus itelligit: qd hic dī. Qui māducat r bibit idigne iudiciū sibi māducat r bibit. Est aut p̄ter duos modos qbus sumit sacramētū hoc. Tertius modus sumēdi quo māducat per accidēs. dū. s. sumit nō vt sacfcm. qd quidē cōringit triplr. Uno mō sicut qn̄ aliq̄s fidelis sumit hostiā cōsecratā quā nō credit esse cōsecratāz. Talis enī hz habitū vtendi hoc sacramēto. Alio modo sic qn̄ hostiā cōsecratā sumit aliquis ifidelis qui nullā fidē hz huius sacramēti. Talis enī nō hz habitū vtendi hoc sacfō: sed solū potētiā. Tertio mō sic qn̄ hostiā cōsecratāz comedit minus vel qdlibet aial brutū qd etiā nō hz potētiā vtēdi hoc sacramēto. Ex hoc igit q spūaliter sumētes hoc sacfz acquirunt vitā. alliciunt quidā ad hoc q frequenter hoc sacfcm assumāt. Ex hoc aut q idigne sumētes acgrūt sibi iudiciū plures deterrent vt rarius sumāt: r vtrūq; cōmendādum videt. Legimus enī Luc. 19. Qz Zachēus recepit xps̄ gaudens in domū suā in quo eius charitas cōmendat. Legit etiam eodez. 7. q centurio dixit xpo. Non sum dignus vt itres sub tectūz meūz. In quo cōmendatur honor r reuerētia eius ad xpm. Qz tamē amor preferit timorē p se loquēdo: cōmēdabilius esse videtur q aliquis frēq̄ntius sumat q̄ q rarius. Quia tamē qd est in se eligibilius pōt eē min<sup>o</sup> eligibile q̄tum ad hunc vel illū. cōsiderare qlibet in seipō debz quē effectū in se habeat frequens susceptio huius sacramēti. Nā si aliquis sentiat se pficere i seruoque dilectionis ad xps̄ r in fortitudine resistēdi peccatis que plurimū cōsequūt hoīes d3 frēq̄nter sumere. Si vero ex frēq̄nti sumptiōe sentiat aliquis in se minus reuerentiaz huius sacramenti monendus est vt rarius sumat. Unde r in lib. de ecclīasticis dogmatib<sup>o</sup> dicit. Quotidie eucharistiaz sumere nec laudo nec vitupero.

**C** Deinde cū dicit. (Ideo iter vos rē.) Manifestat p̄dictam rationē per signū. Et pmo ponit signūz. **S**cdō assignat causam illius signi ibi. (Qz si nosmetipsos rē.) Circa p̄mūz considerandū est. q sicut Augu. dicit in p̄mo de ciuitate dei. Si omne peccatū nunc manifeste deus plecteret pena: nihil vltimo iudicio resuari putaretur. Rursum si nullum peccatū nunc puniret: nulla esse diuina prouidētia crederetur. In signū ergo futuri iudiciū deus etiā in b mundo p peccato quosdāz temporaliter punit. quod maxime obseruatū videtur in p̄ncipio legis latationis tam noue q̄ veteris. Legimus enī Exo. 32. Propter peccatūz vituli aurei adorati multa milia hoīum perempta. Rursum legitur Act. 5. Propter pctm̄ mēdacy r furti ananiaz r saphirā interysse. Unī r p̄pter pctm̄ huius sacramēti idigne sumptialiq in p̄nitētia ecclīa puniebant a deo ifirmitate corporali vltē morte. Unī dīc̄. Jō. 5. in signū futuri iudiciū. Inter vos multi idigne sumētes corp<sup>o</sup> xpi sunt ifirmi coporaliter. ps. Multiplicate sūt ifirmitates. Et imbecilles. i. lōga inualitudine laborātes. Et dormiunt multi. s. morte corporali fm q sumitur dormitio. p̄ ad Testal. 4<sup>o</sup>. Nolumus vos ignorare de dormiētibus.

**C** Deinde cum dīc̄. (Qz si nosmetipsos rē.) Assignat duplīcem rationem p̄dicti signi. quarum p̄ma sumitur ex par-

te nostri. Scda ex pte dei ibi. (Luz iudicamur aut rē.) Ex parte aut nostra causa vine punitiōis est negligētia qua in nobis ipis pctā cōmissa punire negligimus. Un̄ dicit. q̄ si nosmetipos diiudicaremur redarguēdo r̄ puniēdo peccata nostra: nō vtiq; iudicaremur. i. nō puniremur a dño: neq; postmodū in futuro: neq; etiā in presenti. (S; cōtra ē qd̄ supra. 4. dictū est. S; neq; meipm̄ iudico. Et Ro. 14. dī. Beatus qui nō iudicat semetipsum. S; dōz est q̄ aliquis pōt seipsum iudicare triplr. Uno mō discutiēdo. r̄ sic aliquis dōz iudicare seipsum: r̄ q̄tum ad opa p̄terita: r̄ q̄tum ad futura: fm̄ illud Gal. vlt. Opus suuz p̄bet vnusquisq;. Alio modo sn̄ialiter seipsum absoluēdo quasi iudicādo se i nocētē q̄tum ad p̄terita: r̄ fm̄ hoc nullus dōz iudicare seipz vt. f. se inocētē iudicet: fm̄ illud Job. 9. Si iustificare me voluero os meū cōdēnabit me. Si inocētē me ostēdero prauū me p̄probabit. Tertio mō reprehēdēdo: vt. f. faciat aliqd̄ qd̄ ipse indicat eē maluz. Et hoc mō itelligit qd̄ idu ctuz est. Btūs est qui nō iudicat semetipsum in eo qd̄ p̄bat. S; q̄tum ad ea q̄ iaz fecit dōz qlibet seipm̄ iudicare: reprehēdēdo r̄ puniēdo p̄ maleficijs. Un̄ dī Job. 13. Uias meas in cōspectu eius arguā. r̄ 23. Pōnā corā eo iudiciū r̄ os meū replebo i crepatiōibus. Et de hoc iudicio Aug. dīc in li. de p̄nā: r̄ iducit̄ hic in Glo. Verlet̄ añ oculos n̄ros imago futuri iudici: r̄ ascēdat hō aduersuz se ante faciē suam: atq; cōstituto in corde iudicio assit accusans cogitatio r̄ te stis scia r̄ carnifex cor. Inde qd̄ sanguis animi cōfiteētis p̄ lachrymas p̄fluat: postremo ab ipsa mēte talis sn̄ia p̄ferat: vt se idignū hō iudicet p̄cipie corpis r̄ sanguis dñi.

**D**eide cū dīc. (Luz iudicamur aut rē.) Pōnit cāz q̄ est ex pte dei dicēs. Luz iudicamur aut a dño. i. i hoc mūdo punimur. Corripimur. i. hoc fit ad correptionē nostrā. dūz. f. qlibet p̄pter penā quā sustinuit a pctō recedat. Un̄ r̄ Job. 5. dī. Beatus vir qui corripitur a dño. Et puer. 3. Quez diligit dñs corripit. Uel ēt dūz p̄ penā vnus ali' peccādo desistit. Prouer. 19. Pestilēte flagellato stult' sapiētiōr erit. r̄ hoc iō vt nō dānemur eterna dānatiōe in futuro cū hoc mūdo. i. cū hoibus mundanis.

**D**eide cū dicit. (Itaq; frēs mei rē.) Reducit eos ad debita obseruātiāz. r̄ p̄mo ponit id qd̄ nūc ordinar. Scdo ponitur p̄missio de ordinatiōe futura. ibi. (Cetera aut.) Circa p̄mū tria facit. P̄mo ponit ordinatiōē suā dicēs. (Itaq; frēs mei rē.) Ne vnusq; cenā suā p̄sumat ad māducādū cū cōuenitis. f. in ecclia ad māducādū. f. corpus xpi iuicez expectate. vt. f. simul oēs sumatis. Un̄ r̄ Exo. 12. dicit. Immolabit eduz multitudo filioz israel. Scdo excludit excusationē dicēs. (Si quis aut esurit rē.) Et non pōt trāspectare. domi māducet. f. cōes cibos: postmodū eucharistiā nō sumpturus. Eccl. 36. Omnē escam māducabit vēter. Tertio rōnem assignat dicēs. (Ut nō conueniatis.) f. ad sumēdū corp' xpi i iudiciū. i. i v̄raz cōdēnationez.

**D**einde ponitur p̄missio. cū dicit. (Cetera.) f. q̄ non sunt tāti periculi cūz venero p̄sentialr̄ disponā: qualr̄. f. ea cōseruare debeatis. Ex q̄ p̄z q̄ ecclia multa habet ex dispositione apostolorū: que in sacra scriptura non continent. Eccl. 10. Ciuitates inhabitantur. i. ecclesie disponēnt per sensum prudentiū. f. aploz. CAP. XII.

**D**e sp̄ialib' autem nolo vos ignorare fratres. Scitis autem quoniam cū gētes essetis ad simulacra muta p̄ut ducebamini eūtes: iō notū vob̄ facio. q̄ nemo i sp̄i dei loq̄ns dīc̄ anathema iesu. Et nemo potest dicere domin' iesus nisi in spiritu sancto. Diuisiones vero gratia

rum sunt. idem aut spiritus. Et diuisiones ministracionum sunt: idem autē dominus. Et diuisiones operationum sunt. idem vero deus q̄ operatur omnia in omnibus.

**C** Postq; apostolus p̄secutus est de tribus sacramentis. f. baptismo matrimonio r̄ eucharistia. hic incipit determinare de his que pertinent ad rem sacramētorum. Est autē duplex res sacramēti. Una significata r̄ p̄tēta. f. gloria resurrectionis que in fine expectatur. P̄mo ergo agit de donis gratiarum. Secūdo de gloria resurrectionis. 15. ca. ibi. (Notū aut vobis facio rē.) Circa p̄mū agit de gratijs gratis datis. Secūdo p̄fert oibus his charitatē que pertinet ad grām gratis facientē. 13. ca. ibi. (Si linguis hoīuz rē.) Tertio comparat grās gratis datas adinuicem. 14. ca. ibi. (Sectamini charitatē rē.) Circa p̄mū duo facit. p̄mo p̄hemialr̄ exponit qd̄ itendat dicēs. Dixi q̄ cetera que pertinent ad vsuz sacramētoz cūz venero disponā. S; quedā statiz vobis tradere opz. r̄ hoc est qd̄ dicit. (De sp̄ialibus aut.) i. de donis gratiaruz que sunt a sp̄scō: o fratres nolo vos ignorare. Est enī maximū genus igratitudinis ignorare b̄nficia accepta: vt Seneca dicit in lib. de b̄nficijs: r̄ iō vt homo nō sit deo igratus nō debet sp̄uales grās ignorare. supra. 2. Spirituz accepimus qui ex deo est vt sciamus que a deo donata sunt nobis. Esa. 5. Propterea captiuus ductus est populus meus: qz nō habuit sciam. f. sp̄ialium.

**C** Secūdo ibi. (Scitis qm̄ cū gētes rē.) p̄sequit̄ suā intentionē. r̄ p̄mo ostēdit sp̄ialiu' graruz necessitatē. Scdo ponit gratiaz distributionē ibi. (Diuisiones vero rē.) Necessitas aut alicui rei maxie cognoscit̄ ex defectu ipsius. Un̄ circa p̄mū duo facit. P̄mo ponit defectū quē patiebantur ante susceptā gratiā. Scdo cōcludit gratie necessitatē ibi. (Iō notū vobis rē.) Dicit ḡ p̄mo. Scitis quasi expti qm̄ cū essetis gētes. i. gētiliter viuentes nōdū suscepta grā per baptismū. Gal. 2. Nos enīz natura iudei nō ex gētibz peccatores. Ephe. 4. Hentes ambulāt in vanitate sensus sui. Eratis euntes quasi prompta mēte r̄ assidue: fm̄ illud Jer. 8. Omnes cōuersi sunt ad cursum suum quasi equus in impetu vadēs in prelium. Prouer. p̄mo. Pedes eoz ad malū currūt. (Ad simulacra muta.) f. adorāda r̄ colenda. fm̄ illud. ps. Os habēt r̄ nō loquētur. Et ponit sp̄ialiter in eis defectū locutiōis: qz locutio est p̄p̄i' effect' cognitōis. vñ ostidit nō itelligere simulacra: r̄ per p̄ns nihil dinitatis habere si sunt muta. Et hoc prout ducebamini. i. sine aliqua resistētia. Ducebātur autem vel allecti ex pulchritudine simulacroruz. Unde dicitur in epistola Jeremie. Uidebitis in Babylonia deos aureos r̄ argenteos videte ne metus vos capiat in ipsis. Aut etiā ex imperio alicuius p̄cipis: sicut legitur Dan. 3. O Nabuchodonosor cogebat homines adorare statuam aureaz. r̄ secūdi Machab. 6. dicitur de quibusdā q̄ ducebātur cūz amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia. Uel etiāz instinctu demonum qui ad hoc precipue anhelant vt diuinus cultus eis exhibeatur: fm̄ illud Mat. 4. Dec omnia tibi dabo si cadens adoraueris me. Ibat ergo ad ydola colēda prout ducebātur. i. sine aliqua resistētia: sicut de iuvene etiāz vecoz de dicitur. Prouer. 7. Statim eaz sequitur quasi bos ductus ad victimā. Per hoc ergo apparet q̄ homo añ susceptam grām prompte currit in peccatū sine resistētia. Specialiter autē facit mētionē de peccato ydolatrie p̄pter tria. P̄mo qdem: qz hoc est peccatus grauissimus itroducere aliū deū sicut grauissime peccaret cōtra regem qui alium regē in regnū eius itroduceret. Unde dicitur Job. 31. Si vidi solem cū fulgeret r̄ lunā incedentē clare: r̄ osculatus manum meaz. f. quasi cultoz solis: r̄ lune que est iniquitas.